

CORPUS
MASORETICUM

HEIDELBERG CENTER
FOR JEWISH STUDIES

Title: London BL or. 2091, fol. 335v

HANNA LISS

Masorah Rearranged: Eight Masoretic Lists in MS London Oriental 2091, fol. 335v

CORPUS MASORETICUM WORKING PAPERS 6 (2023)^o

ISSN 2751-2894

^oThe Long Term Project *Corpus Masoreticum* is funded by the German Research Foundation (DFG).

HANNA LISS

Masorah Rearranged: Eight Masoretic Lists in MS London Oriental 2091, fol. 335v

Hanna Liss, Heidelberg Center for Jewish Studies

Summary

This paper deals with eight masoretic lists that are found on fol. 335v in MS London BL or. 2091. All lists on this folio are found *in situ*. The folio contains three *figuratae*, of which the first and the third encompass two lists each, whereas the middle *figurata* displays four. Lists 1 and 3 to 8 are complete, and only list 2 is incomplete. The paper explains the lists at hand and relates them to both the *Okhla we-Okhla* recensions (Halle/Paris) and to some Tiberian manuscripts, e.g. Firkovich, Evr. I B 19a, Codex *Babylonicus Petropolitanus* (St. Petersburg, Russian National Library, Firkovich, Evr. I B 3), MS JTS Lutzki 232 (E. N. Adler Ms. 346). In addition to the philological comparisons, I will address some initial questions regarding aesthetic aspects and the methods used by the *masran* to put his material to parchment. The philological investigation will rebut the argument that the medieval scribes who composed the *figuratae* were merely artists and not philologists, and that, therefore, they had no idea of the aims of the Masorah. At the end of this paper, I will briefly discuss the idea that the *masranim* of Bible codices in Western Europe might have been reluctant about compilations of isolated biblical text extracts like the *Okhla* recensions and wanted to (re-)collect them in their appropriate place, i.e. attached to the biblical text.

^o Hanna Liss, Hochschule für Jüdische Studien Heidelberg/Universität Heidelberg, Landfriedstraße 12, 69117 Heidelberg, Email: hanna.liss@hfjs.eu. This publication originated in the long-term project “Corpus Masoreticum”, funded by the German Research Foundation (DFG). Further Information: corpusmasoreticum.de.

Sigla and Abbreviations

BHS	<i>Biblia Hebraica Stuttgartensia</i> . Elliger, Karl et al., eds. 1997. 5th rev. ed. (Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft)
BHQ	<i>Biblia Hebraica Quinta</i> . Schenker, Adrian et al., eds. 2004–, (Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft)
BCUW ¹¹⁰⁶	Wrocław, Biblioteka Uniwersytecka M1106 (Kalonymos Bible)
BL ²⁰⁹¹	London, British Library or. 2091
Bomberg ²	<i>Miqra'ot Gedolot</i> . Ya'aqov ben Ḥayyim, ed., 1524/25, 2nd ed. (Venice: Daniel Bomberg).
BP ²⁸⁰⁸	Parma, Biblioteca Palatina Cod. 2808 (de Rossi 2)
BZI ¹	Aleppo-Codex („ <i>Keter Aram Tzova</i> “; Ben Zvi Institute Jerusalem Ms. 1)
JTS ²³²	New York, Jewish Theological Seminary Lutzki 232 (E. N. Adler Ms. 346)
Ms ^כ	Pentateuch by Shmuel ben Ya'aqov
<i>Okhla</i> ^H	Okhla we-Okhla, MS Halle Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt Yb 4° 10, see also: Díaz Esteban, Fernando, ed. 1975. <i>Sefer 'Oklah Wē-'Oklah: Colección de listas de palabras destinadas a conservar la integridad del texto hebreo de la Biblia entre los Judios de la edad media</i> , Textos y Estudios 4 (Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas)
<i>Okhla</i> ^{H2}	Okhla we-Okhla, MS Halle Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt Yb 4° 10, see also: Ognibeni, Bruni, ed. 1995. <i>La Seconda Parte del Sefer 'Oklah We'Oklah: Edizione del ms. Halle, Universitätsbibliothek Y b 4° 10, ff. 68–124</i> , Textos y Estudios 57 (Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas; Fribourg: Université Fribourg)
<i>Okhla</i> ^P	Paris Bibliothéque Nationale de France hébreu 148 (Okhla we-Okhla/Paris recension)
ÖNB ¹⁶	Vienna ÖNB Cod. hebr. 16
RNL ^{B3}	St. Petersburg, Russian National Library, Firkovich, Evr. I B 3
RNL ^{B19a}	St. Petersburg, Russian National Library, Firkovich, Evr. I B 19a
RNL ^{B1551}	St. Petersburg, Russian National Library, Firkovich, Evr. II B 1551
SBB ¹²¹³	Berlin SPK 1213 ('Erfurt 3')
Weil	Weil, Gérard E. 1971. <i>Massorah Gedolah iuxta Codicem Leningradensem B 19a</i> (Rome: Pontificium Institutum Biblicum)

1 Introduction

This working paper¹ explores one folio from MS London Oriental 2091 (henceforth BL²⁰⁹¹), an Ashkenazi manuscript that might have belonged to a complete Bible volume of which only the Former and Latter Prophets (fol. 1r–267v) as well as the Hagiographa (fol. 268r–423v) survive today. The manuscript’s peculiarity lies in its 30 large-scale micrographic two- and three-part designs in the margins and around the initials of biblical books. The micrographic designs can be found at the opening of the respective book chapters,² and sometimes cover the entire folio with one or more micrographic illustrations. Codicologists agree that the manuscript was written in the thirteenth century. Some recent art-historical and codicological observations could strengthen the argument that the manuscript was probably written in Northern France: The formation of the four ḥayyot in Ezek. 1 points to similarities in French architectural and/or book art, and specific features like the royal lily (Psalms; Daniel) clearly relate to a Northern French cultural environment.³ Recently, Renate Smithuis (former team member of *Corpus Masoreticum*) investigated the manuscript with regard to its paleographical peculiarities.⁴ This paper, however, will not deal extensively with the text-image relationship, but will focus on the philological quality of the masoretic material in the *masora figurata* illustrations on fol. 335v.

The lists to which the material on fol. 335v can be compared represent list material at its best. *Sefer Okhla we-Okhla* is a medieval compilation whose author is unknown to us, and

1 The following article was written as part of the long-term project *Corpus Masoreticum* <https://t1p.de/7amk> [accessed 04/2021]; on the same manuscript see also Liss, Hanna. 2021a. “Masorah as Counter-Crusade? The Use of Masoretic List Material in MS London, British Library Or. 2091”, in: *Philology and Aesthetics: Figurative Masorah in Western European Manuscripts*, ed. Hanna Liss in cooperation with Jonas Leipziger (Frankfurt am Main et al.: Peter Lang), 131–75; Liss, Hanna. 2021b. “Negation oder Transformation? Illustrative Auflösung masoretischer Listen in einem mittelalterlichen hebräischen Manuskript”, in: *(Nicht)Wissen – Dynamiken der Negation in vormodernen Kulturen*, ed. Şirin Dadaş and Christian Vogel (Wiesbaden: Harrassowitz), 313–30. – I thank the members of our advisory board, Prof.es David Marcus (JTS, New York) and Yosef Ofer (Bar Ilan University), and my research team members for their critical reading and helpful remarks. – The Roman numerals starting on p. 7 provide links to those pictures at the end of the document that are not integrated into the continuous text.

2 Fols. 1r: Joshua; 20r: Judges; 38v: Samuel; 84r: Kings; 132r: Jeremiah; 172v: Isaiah; 203r: Ezekiel; 239r: Hosea; 243v: Joel; 245r: Amos; 249v: Obadiah; 250r: Jonah; 251r: Micah; 254r: Nahum; 255r: Habakkuk; 256v: Zephaniah; 258r: Haggai; 259v: Zechariah; 265v: Malachi; 268r: Ruth; 270v: Psalms; 309r: Job; 324r: Proverbs; 335v: Song of Solomon; 338r: Ecclesiastes; 343r: Lamentations; 345v: Esther; 352r: Daniel; 363r: Ezra; 380v: Chronicles. – Fol. 424r contains a blessing for the scribe; 424v deals with the order of the books. A short online description is found at: <https://goo.gl/t274Uv> [accessed 04/2021]; the manuscript can be viewed here: <https://goo.gl/LbRrTC> [accessed 04/2021]. A transcription of the page is provided here: <http://bima2.corpusmasoreticum.de/manuscript/British.Library.Or.2091/335v> [accessed 01/2023].

3 On the royal lily see already Rost, Hanna-Barbara. 2018. “Masoretisches Bildmaterial in ausgewählten aschkenasischen und nordfranzösischen Bibel-Handschriften des 13. und 14. Jahrhunderts – Ikonographie und Interpretation”, Unpublished MA thesis, Heidelberg Center for Jewish Studies, esp. 40–44.

4 Smithuis, Renate. 2022. “Masora Figurata Explained: Page Layout, Text Layout and the Selection and Organisation of Masoretic Content in the Ashkenazi Bible British Library, MS. Or. 2091”, *Corpus Masoreticum Working Papers* 3 (2022), 51–111.

the remaining two manuscript copies written in Ashkenazi script date from the fourteenth century.⁵ MS Halle Yb 4° 10 (henceforth *Okhla*^H/*Okhla*^{H2}) offers 170 lists in the first part (סימני מסורת) and 343 lists in the second (סדרא אחרונה), whereas MS Paris BNF hébreu 148 (henceforth *Okhla*^P) contains 374 lists.⁶ These *Okhla* recensions have in common that they are arranged either alphabetically or in accordance with a variety of organizational parameters involving biblical catchwords.⁷ The lists are clearly not concerned with the semantics of the biblical text, but with technical matters, i.e. orthography, linguistics, grammar, syntax etc.⁸ Although *Okhla*^H and *Okhla*^P differ in their extent, content, arrangement, and layout, their general *mise-en-texte* as a list arranged in columns remains the same. Lists arranged in micrographic designs as we find them on fol. 335v are unquestionably more difficult to read or copy than a table, especially since the beginning of a list in an *Okhla*-type arrangement is easier to be found: A column or table leads the reader or the scribe to its starting point at the top of a page or the beginning of a title/subtitle or initial lemma. This is not the case in our *masora figurata* illustrations: Although some of the figurative lists on fol. 335v hint at starting points more than others (e.g. lists 1; 3; 7), at the latest in list 2, 4, 5, or 6, where the starting points are in the middle of a micrographic element, one could ask whether this masoretic list material in figurative

5 On the *Okhla we-Okhla* Paris recension see Sebastian Seemann's new edition (as part of his dissertation project), and Seemann, Sebastian. 2021. "The Okhla Lists in MS Berlin Or. Fol. 1213 (Erfurt 3)", in: *Philology and Aesthetics: Figurative Masorah in Western European Manuscripts*, ed. Hanna Liss in cooperation with Jonas Leipziger (Frankfurt am Main et al.: Peter Lang), 243–62.

6 The recension as found in MS Paris BNF hébreu 148 was first edited by Salomon Frensdorff in 1864 (Frensdorff, Salomon. 1864. *Das Buch Ochlah W'Ochlah* (Hannover: Hahn'sche Hofbuchhandlung)); a new annotated edition of the Paris recension with introduction and commentary is currently being prepared by Sebastian Seemann, Heidelberg Center for Jewish Studies. The *Okhla* recension from the University library of Halle that was found by Hermann Hupfeld in 1867 (compare: Hupfeld, Hermann. [1867]. "Ueber eine bisher unbekannt gebliebene Handschrift der Masorah", *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* 21 [1867], 201–20), was edited considerably later: its first section by Fernando Díaz Esteban in 1975 (Díaz Esteban, Fernando. 1975. *Sefer 'Oklah Wé-'Oklah. Colección de listas de palabras destinadas a conservar la integridad del texto hebreo de la Biblia entre los Judios de la edad media*, *Textos y Estudios* 4 (Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas), its second part by Bruno Ognibeni in 1995 (Ognibeni, Bruno. 1995. *La Seconda Parte del Sefer 'Oklah We'Oklah: Edizione del ms. Halle, Universitätsbibliothek Y b 4° 10, ff. 68–124*, *Textos y Estudios* 57 (Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas; Fribourg: Université Fribourg).

7 In the following, any quotations cited from the *Okhla* recensions are taken from the manuscripts *Okhla*^P and *Okhla*^H/*Okhla*^{H2}. Usually, the numbers found in the manuscripts and those of the edition are identical; in all other cases, the paragraph of the respective edition is given in square brackets.

8 On the peculiarities and semiotics of the *Okhla* lists see also Liss 2021a, esp. 144–48; Seemann, Sebastian. 2016. "Das Buch Ochla we-Ochla und die Masora Magna in der Bibelhandschrift MS Berlin SBB-PK Ms. or. Fol 1213: Eine exemplarische Studie zum Buch Exodus", Unpublished MA thesis, Heidelberg Center for Jewish Studies; on list material in general see Cancik-Kirschbaum, Eva. 2012. "Phänomen von Schriftbildlichkeit in der keilschriftlichen Schreibkultur Mesopotamiens", in: *Schriftbildlichkeit: Wahrnehmbarkeit, Materialität und Operativität von Notationen*, ed. Sybille Krämer, Eva Cancik-Kirschbaum, and Rainer Totzke (Berlin: Akademie Verlag), 101–21; Cancik-Kirschbaum, Eva. 2015. "Stabilität, Change Management und Iteration: Listenwissenschaft in Mesopotamien", in: *Wissen in Bewegung: Institution – Iteration – Transfer*, ed. Eva Cancik-Kirschbaum and Anita Traninger, *Episteme in Bewegung* 1 (Wiesbaden: Harrassowitz), 289–305; Hilgert, Markus. 2009. "Von 'Listenwissenschaft' und 'epistemischen Dingen': Konzeptuelle Annäherungen an altorientalische Wissenspraktiken", *Zeitschrift für allgemeine Wissenschaftstheorie* 40,2 (2009), 277–309.

form was really supposed to be copied within a Hebrew linguistic or grammatical scientific context, and if not: What might have motivated the scribe to arrange these lists in the way he did? This question cannot be answered without a closer look at the philological quality of the lists at hand. We will, therefore, analyze each list with regard to its philological content and quality.

2 The lists on folio 335v

On fol. 335v, the biblical text is laid out in two (upper part of the page) and three columns (lower part of the page), starting with Prov. 31:5 (right column); the text on the folio ends at the bottom of the second column with the first word of Cant. 1:4: *קִשְׁבֵּנִי*. The folio contains three *figuratae*; the biblical text is framed in the upper and lower margin of the folio by two large-scale *masora figurata* ensembles, of which the top one shows a rhombus-like vignette with trims of entwined branches whose ends merge on both sides into two birds' heads and their beaks. The second *figurata* frames the initial of the beginning of *Shir ha-Shirim*, and the third shows a carpet design with floral elements.

The folio shows fourteen *masora parva* (mp) entries and no linear *masora magna*.⁹ Instead, the three *figurata* ensembles contain eight masoretic lists *in toto*, of which seven are complete, and only list 2, i.e. a list structured according to the *Alef-Bet*, is incomplete; three lemmata – starting with the letters *Quf*, *Resh*, and *Taw* – are missing, and are also not added on the previous or the next folio.¹⁰

2.1 Lower System/Figurata 1 (List 1–2)

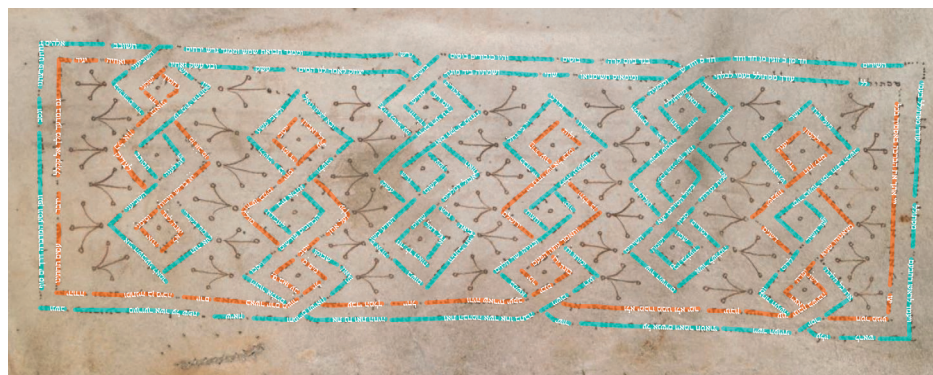

Fig. 1: London BL or. 2091, fol. 335v (transcribed).¹¹

⁹ See the transcription: <http://bima2.corpusmasoreticum.de/manuscript/British.Library.Or.2091/335v> [accessed 03/2023]. A linear transcription is found in the Appendix, „4.1 Table 0 (Masora Parva)“.

¹⁰ In the following, the numbering of the lists follows the digital transcription as found in BIMA 2.0. Specifically for this manuscript, it can be argued that the *masoran(im)* organized their masoretic material from the bottom to the top of a given page. On this topic see in particular Smithuis 2022, 86–88.

¹¹ <http://bima2.corpusmasoreticum.de/manuscript/British.Library.Or.2091/335v> [accessed 01/2023].

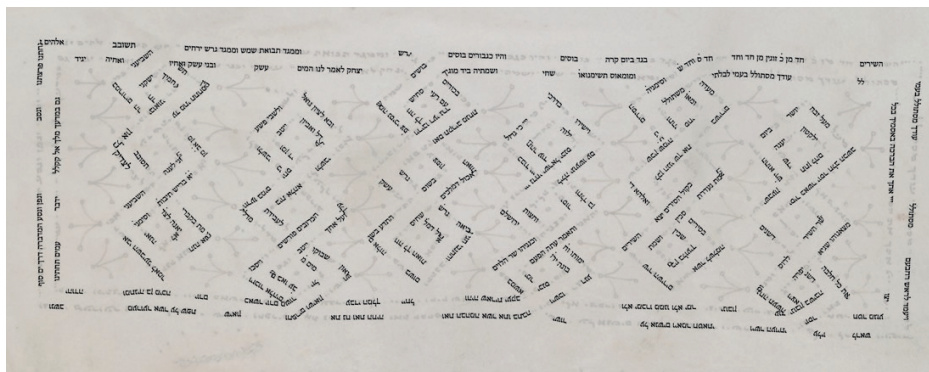

Fig. 2: London BL or. 2091, fol. 335v (transcribed).¹²

Lists 1 and 2 are represented as intertwined letter-threads within the carpet ornament. They take the form of rhombuses and contour shapes.

2.1.1 List 1

השירים חד מן כ זוגין מן חד וחד חד ם וחד ש וסימניה

The (noun) השירים is one of twenty pairs of unique (words), of which one is written with Samekh, and one with Shin, and (their) references are: [...]

List 1 is accompanied by an mp noteⁱ on this page that indicates that השירים is a לית form, and that its counterpart is the form הסירים. The list is found *in situ*, and it is complete with twenty references, its catchword having been taken from Cant. 1:1: השירים. The list starts with the pair הסירים/השירים from Cant. 1:1/Qoh. 7:6.¹³ Elements of list 1 are found in Firkovich, Evr. I B 19a (henceforth RNL^{B19a}), fol. 474r (Star of David, found on the carpet page¹⁴) and have parallels in the *Okhla* recensions: *Okhla*^H #53 (fol. 33v–34r)ⁱⁱ and *Okhla*^P #52 (fol. 41v–42r).ⁱⁱⁱ Parts of our list also appear in MS New York Lutzki 232 (henceforth JTS²³²)¹⁵ as linear *masora magna*. The list is also found in Firkovich, Evr. II B 1551 (henceforth RNL¹⁵⁵¹),¹⁶ fol. 3a–b.^{iv} The original function of this collection of word pairs is to warn a scribe not to confuse *Samekh* with *Shin*. Thus, this list is not a *Samekh-Sin-ketiv-qere* list

12 <http://bima2.corpusmasoreticum.de/manuscript/British.Library.Or.2091/335v> [accessed 01/2023].

13 See „Table 1 (List 1)“.

14 Edited in Schmidt, Susan Lynn. 2019. “The Carpet Illuminations of Codex Leningrad National Library of Russia Ms. Evr. I B 19a,” PhD diss., The University of the Holy Land Jerusalem, ed. ProQuest 27827878, 2020 (open access: <https://t1p.de/yd4c> [accessed 01/2023]), 161; see pictures on p. 11; see also below on list 3.

15 Online access: https://web.nli.org.il/sites/NLI/English/digitallibrary/pages/viewer.aspx?presentorid=MANUSCRIPTS&docid=PNX_MANUSCRIPTS990001014800205171-1#|FL28003940 [accessed 01/2023].

– Edited in Weiss, Judy . 2009. “The Masorah of The Jewish Theological Seminary of America Library Manuscript 232 (E. N. Adler Ms. 346)”, PhD diss., The Graduate School of The Jewish Theological Seminary New York, 240.

16 [https://www.nli.org.il/he/manuscripts/NNL_ALEPH000158323/NLI#\\$FL47826156](https://www.nli.org.il/he/manuscripts/NNL_ALEPH000158323/NLI#$FL47826156) [accessed 01/2023].

as we find them e.g. in *Okhla*^P #191 and *Okhla*^{H2} #327 that itemize 18 (*Okhla*^P)/19 (*Okhla*^{H2}) cases in which a *Sin* is replaced by a *Samekh*. In fact, *Okhla*^P #191 and *Okhla*^{H2} #327 do not contain any of the verses of our list 1.¹⁷

In what follows, list 1 will be examined firstly with regard to its relevance for textual criticism of the biblical text, and secondly with regard to the question of the development of masoretic list material and its relationship to the *Okhla* recensions.

a. List 1 and some text-critical observations

List 1 is striking in that in 6 cases it does not offer the sample pairs that one would expect from the list's heading, i.e. one word written with *Samekh* and one with *Shin*. Instead, we find that in pairs 4, 5, 6, 9, 10, and 20, the list offers only examples in which *Sin* and *Shin* are contrasted with one another, and the form written with *Samekh* does not appear. The reason for this might be that the list from which our list 1 was copied already contained these inconsistencies, or that the scribe implemented them. The former assumption is supported by the fact that the *Okhla* recensions display the same features, the latter by the fact that in cases 4, 6, and 10, the list's reading matches the reading in BL²⁰⁹¹ ad loc., the words also being written with *Sin*.

It is noteworthy that in no. 19 (סחיש), we find that *Okhla*^H reads סחיש. In nos. 4, 5, 6, 9, 10, and 20, both *Okhla*^H and *Okhla*^P contain pairs that do not consist of *Samekh/Shin* pairs, but offer *Sin/Shin* pairs. In one case (סכין שבין; no. 17), *Okhla*^H alone shows a *Sin/Shin* pair. In cases 10 and 20, where our list displays *Sin*, we do find some manuscripts that offer a reading with *Samekh*. This means that these manuscripts (Ashkenazi as well as Oriental) show the form the list requires. Contrastingly, in cases 1, 3, 7, 8, 13, 19 where our list shows *Samekh*, we find that some manuscripts display *Sin*.¹⁸

Catchword no. 17 – Prov 23:2 סכין vs. Ezra 6:12 שֶׁכֶן – is an exceptional case insofar as list 1^v in BL²⁰⁹¹ as well as RNL^{B1551} offers סכין with *Samekh* whereas the main Bible text in BL²⁰⁹¹ ad loc.^{vi} (fol. 332r), *Okhla*^H, Aleppo (henceforth BZI¹),^{vii} and RNL^{B19aviii} reads ad loc.: שֶׁכֶן with *Sin*. Moreover, in Prov. 23:2, BL²⁰⁹¹ offers an mp note that reads לְ וּכְתָבֵךְ (שֶׁכֶן is a unique form and it is [to be] written with *Samekh*).^{ix} That the writing of שֶׁכֶן (*Sin/Samekh*) was contested can also clearly be seen in RNL^{B19a} ad loc. where this verse bears a mp note that reads לְ וּכְתָבֵךְ, which does not make sense since the text reads שֶׁכֶן and it seems here as if the *Samekh* was erased. BZI¹ ad loc. likewise shows traces of erasure, but offers an mp note לְ. We may conclude that our list 1 had preserved a different (older?) textual tradition, whereas the Tiberian traditions as we find them in RNL^{B19a} and BZI¹ had already asserted themselves in *Okhla*^P and *Okhla*^H.

With regard to other textual variants, catchword no. 14 shows an interesting variant: In Lev. 4:35, RNL^{B19a} reads: וְאֵת־כָּל־חֲלִיבָה יֹסֵר כַּאֲשֶׁר יֹסֵר חֲלִב־הַבְּשָׂב מִזֶּבֶחַ הַשְּׁלָמִים “And all its fat he shall remove just as the fat of the sheep of the sacrifice of well-being is removed.” Our list reads: וְאֵת כָּל חֲלִבָה יֹסֵר כַּאֲשֶׁר יֹסֵר חֲלִב הַכֶּשֶׁב מִעַל זֶבֶח. The reading מִעַל זֶבֶח is not only

17 Regarding this list compare in particular Steiner, Richard C. 1996. “Ketiv-Ḳere or Polyphony: The *ש-ש* Distinction According to the Masoretes, the Rabbis, Jerome, Qirqisānī, and Hai Gaon”, in: *Studies in Hebrew and Jewish Languages Presented to Shelomo Morag*, ed. Moshe Bar-Asher (Jerusalem: Bialik), *151- *79, *152.

18 See Appendix, „5 Table 1a (Samekh-Sin-Occurrences)“.

found in the Samaritanus (MA Paris BN Sam. 3),¹⁹ but also in MS Oxford Corpus Christi 5, an Ashkenazi manuscript.

b. List 1 in relation to JTS²³²

In JTS²³², we find individual elements parallel to list 1 in the form of linear *masora magna*. On fol. 5v,^x it is attached to Isa. 26:1 and contains the word pairs nos. 14, 13, 1, 16, 10 (in this order); on fol. 13v,^{xi} it is attached to Isa. 37:30 and contains the word pairs nos. 19, 18, 16, 13.²⁰ On both folios, the *masora magna* displays only the catchwords, not the *simanim*, and labels them as לִבְ. The compilation on fol. 13v closes with the remark אֵילִין לִית כּוּת. The JTS²³² lists differ from all other lists in that on both folios, the catchwords of each group are cited in reverse compared to our list 1. It is also noteworthy that the pairs יִשׁוּר / יִסּוּר and מִסְתּוֹלֵל / מִשְׁתּוֹלֵל appear in both lists. These lists consist of only four/five pairs of catchwords. The selection of the catchwords seems quite random; the inner logic of its sequence has yet to be explored.

Manuscript	Sequence of the biblical references																				Total number
BL ²⁰⁹¹ , fol. 335v	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	20
JTS ²³² , fol. 5v	3								5				2	1	4						5
JTS ²³² , fol. 13v													4	3	2	1					4

c. List 1 in relation to Okhla^H #53 and Okhla^P #52

The lists have the same topic and the same number of word pairs (20), though word pair no. 7 is missing in *Okhla^H*, probably due to *aberratio oculi*. Where *Okhla^H* #53 shows the same order and sequence of the biblical references as our list 1, *Okhla^P* #52 shows an entirely different order:

Manuscript	Sequence of the biblical references																				Total number
BL ²⁰⁹¹ , fol. 335v	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	20
Okhla ^H , #53	1	2	3	4	5	6	--	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	19
Okhla ^P , #52	9	10	11	12	2	13	14	3	4	15	5	16	17	6	18	1	19	20	7	8	20

As has already been observed with regard to the two smaller list excerpts in JTS²³², the order of the catchwords in both the *Okhla* recensions and our list 1 is structured according

¹⁹ Neubauer, Adolf D. 1886. *Catalogue of the Hebrew Manuscripts in the Bodleian Library and in the College Libraries of Oxford: Including Mss. in Other Languages, Which Are Written with Hebrew Characters, or Relating to the Hebrew Language or Literature; and a Few Samaritan Mss.* Catalogi Codd. Mss. Bibliothecae Bodleianae Pars 12 (Oxford: Clarendon Press), no. 2435; Kennicott, Benjamin. 1776–1780. *Vetus Testamentum Hebraicum cum variis lectionibus*, 2 vols. (Oxford: Clarendon Press), no. 221.

²⁰ Both lists are also edited in Weiss 2009, 239, and 244.

to an unexplained principle. They are not structured according to the order of the biblical verses, nor are they alphabetical, and no mnemonic could be made out of as yet.

d. List 1 in relation to RNL^{B1551}

Similar to *Okhla*^P, RNL^{B1551} (fragment) displays a slightly different order of the word pairs:

Manuscript	Sequence of the biblical references																			Total number	
BL ²⁰⁹¹ , fol. 335v	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	20
RNL ^{B1551}	1	2	3	4	5	6	17	18	19	20	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	20

From here, it seems quite obvious that this list did have a steady number of word pairs in its earliest stages, but not a fixed order. In most cases, the reading of RNL^{B1551} is in line with our list and the two *Okhla* recensions. In word pair no. 4, the fragment reads נביה instead of נביא/נביא or נביאה; in no. 17 the Aramaic noun שמה/שמה is written with defective spelling whereas the *Okhla* recensions and our list 1 write in plene spelling; and in no. 9, the catchword is taken from the second occurrence in the *siman* with a *Waw* attached.

e. List 1 in relation to RNL^{B19a} (Star of David)

The comparison between our list 1, *Okhla*^H, *Okhla*^P, and their counterpart within the star of David in RNL^{B19a} provides interesting results, particularly regarding the sequence of the word pairs. As can be seen in the digital edition, the sequence of the catchword word pairs is not at all transparent or comprehensible. First, the scribe, Shemu'el ben Ya'aqov, did not follow the form and layout of the star. The star consists of two of our lists, nos. 3 (blue) and 1 (orange). Both lists are displayed almost in full. However, a first glance at the star of David shows that neither the blue nor the orange part forms a recognizable or aesthetically pleasing shape by itself. The triangles and the lists are not connected logically with regard to form and content (see figures 4–6 on the next page).

Fig. 3: RNL^{B19a}, fol. 474r.

Second, the original sequence of the list(s) from which Shemu'el might have copied is not clear, since it does not correspond to the sequence of the lists in either *Okhla*^P or *Okhla*^H. With regard to the word pairs of our list 1, their sequence within the star of David is almost completely dissolved, though there is some overlap with the sequence in our list. The direction of the writing changes six times; at some points, the scribe would have had to continue writing in the middle of a triangle, which seems rather arbitrary, since he would have had to jump from the השביענו/השביענו word pair (= *Okhla*^H no. 6; *Okhla*^P no. 13) to the תשובב/התשובב word pair (= *Okhla*^H no. 7; *Okhla*^P no. 14). In any case, neither a modern nor a medieval reader could easily decide whether to start reading with the השירים/הסירים word pair, and go on to the left, or start with the משתולל/מסתולל word pair and continue downwards.

Fig. 4-5: RNL^{B19a}, fol. 474r (transcribed).

Fig. 6: RNL^{B19a}, fol. 474r (transcribed).

Fig. 6 shows the numberings according to the *Okhla* recensions: List 1 – *Okhla*^H red and *Okhla*^P dark blue, list 3 – *Okhla*^H light green and *Okhla*^P light blue. Schmidt’s observation that the “Sofer mixed the items throughout the Star of David and not always in order”²¹ not only presupposes a logical order, but also a *specific* order (not necessarily logical, but consistent nonetheless) as in *Okhla*^H or *Okhla*^P. But while the star and the *Okhla* recensions include the same material, they structure it very differently. The star of David does consist of word pairs, but seems not to be concerned with sequence at all. It should be characterized as a compilation rather than a list.

In contrast, the *Okhla* recensions (both Paris and Halle) follow a distinct list structure: Their *mise-en-texte* is always arranged in columns from the top to the bottom of each page. In the case of *Okhla*^H, the word pairs are arranged in two columns, side by side in a horizontal layout, whereas *Okhla*^P arranged its material in two columns with the two words arranged one below the other. Sometimes the lists are structured alphabetically, sometimes according to the order of the biblical books, and sometimes the logic of the sequence of catchwords and *simanim* is not obvious, but their character as a list with a distinctive sequence of word pairs stays stable, even though the sequence itself might vary.²²

If we turn back to our lists and think of them as ‘*Okhla* types’, we observe that because they were embedded in a *figurata*, their list structure is not always easy to spot. But in most cases, the list’s sequence and the direction of the writing are preserved in the *shape of the figurata* (see e.g. the sequence of lists 3–5 in the middle *figurata*). Their starting point might not be as clear as in the *Okhla* recensions, but once the reader has found the beginning of a list, its reading (and writing) direction usually follows as a matter of visual logic.

What can we conclude from this observation? Contemporary Masorah research usually distinguishes between accumulative Masorah (מסורה מצרפת) and enumerative Masorah (מסורה מפרטת). Usually, the *Okhla* recensions are seen as accumulative Masorah and dated as far back as the 9th century.²³ However, this characterization is based on the fact that the accumulative Masorah and the *Okhla* recensions deal with the same philological material. These similarities decrease or often even vanish when it comes to the sequence of the material and its *mise-en-texte*. It seems that the presumption that Shemu’el ben Ya’aqov actually had *Okhla we-Okhla*-lists *sensu stricto* in front of him should be called into question.²⁴ The fact that some of these lists appear in Bible codices to a greater or lesser degree and in a variety of sequences, either as *masora magna* in the upper and lower margins or even as *masora parva* next to the biblical text, plus the fact that Shemu’el’s compilation does not hint at any list sequence, could lead one to conclude that the *Okhla* recensions are a late product that might have been established as a kind of masoretic *list canon*.²⁵ It was

21 Schmidt 2020, 160.

22 See in particular Liss 2021a.

23 See e.g. Ofer, Yosef. 2019. *The Masora on Scripture and Its Methods*, trans. Michael Glatzer (Berlin: De Gruyter), 49–60; Lyons, David. 1999. *The Cumulative Masora: Text, Form and Transmission. With a Facsimile Critical Edition of the Cumulative Masora in the Cairo Prophets Codex* (Beer Sheva: Ben-Gurion University of the Negev).

24 Compare also Schmidt 2020, 381: “Samuel ben Jacob probably copied from separate treatises of collated masorah, such as OwO P and OwO H, and it is also possible that he copied from Bible manuscripts apart from Masoretic treatises like OwO.”

25 Both manuscripts of the two *Okhla* recensions that have come down to us stem from a much later period.

compiled with an eye to a comprehensive collection of Masoretic knowledge, which might have been motivated by the fact that the Tiberian accumulative Masorah was, after all, less accessible to the Western European Jewish community, which had only limited access to the full Tiberian Bibles.

2.1.2 List 2

ישקני חד מן אב מן יא בריש תיבות וסימני

“(The word) ישקני is one (element) of an alphabetical list (starting with) יא [i.e. starting with Yod, after which the letters develop according to the Alef-Bet] and (their) references are: [...]”

This list²⁶ is incomplete in that three of the last letters of the *Alef-Bet*, i. e. the references with the letters *Quf*, *Resh*, and *Taw* are not included (*Shin/Sin* is integrated via the catchword from Cant 1:2).²⁷ These are missing in the *figurata*, and are also not added on the next folio. With regard to the לית forms, there would have been many more words than those listed here. In our list, we count 19 references (it would have been 22/23 depending on whether one counts *Sin/Shin* as two references).

The list is found in *Okhla*^H #68 (fol. 43r–43v)^{xii} and in *Okhla*^P #67 (fol. 55r–55v).^{xiii} *Okhla*^H lists 25 cases, *Okhla*^P lists 38 cases (no. 39 is a second hand reference). Neither our list nor the list in *Okhla*^H explicitly refers to the expression לית.

The headers of the lists deviate from one another:

BL²⁰⁹¹: ישקני חד מן אב מן יא בריש תיבות וסימני: (*The word*) ישקני is one (element) of an alphabetical list (starting with) יא and (the/its/their) signs are: [...]

Okhla^P: אב מן חד וחד י ברי תיב וכל חד לי וסימניהון: An alphabetical list of unique words that begin with Yod and each of them occurs only once, and (the/its/their) signs are: [...]

Okhla^H: אב מן חד חד י בריש תיבות: An alphabetical list of unique words that begin with Yod

Whatever our scribe wanted to teach his readers, it is neither a parallel recension of *Okhla*^H #68 nor of *Okhla*^P #67. It might be that the scribe had simply not understood what these lists of unique words beginning with Yod are about, in particular in relation to the very similar list of words starting with Yod that are not unique but occur two times, i.e. *Okhla*^H #69/*Okhla*^P #68. It is unclear why he wrote יא בריש in the header. He probably understood this list in the same way as it was meant in the *Okhla* recensions, i.e. “ישקני is one (element) of an alphabetical list

Ognibeni dated *Okhla*^H to the 12th century, and *Okhla*^P to the 14th century (Ognibeni 1995, XXV incl. note 55). The latter is supported by Sebastian Seemann, who dedicated an entire chapter of his dissertation to paleographical and codicological observations on MS Paris BNF hébr 148 (*Okhla*^P). He found out, *inter alia*, that during the 15th century, *Okhla*^P was owned by the punctator נתנאל טרבוט (spelled טרבוט in Paris BNF hébr. 114), i.e. Netan'el Třevoux[t] (Třevau[t]; cf. Seror, Simon. 1989. *Les Noms des Juifs de France au Moyen Âge* (Paris: Centre national de la recherche scientifique), 267, who added a couple of glosses in the margins, and used the manuscript as a source for writing the Masorah MS Paris BNF hébr. 114 (Psalms with Qimḥi).

26 See pictures on p. 6 and 7.

27 See Appendix, „5.1 Table 2 (List 2)“.

(of words in which the first letter) is Yod, and the (words') second letters progress according to the Alef-Bet, and (the/its/their) signs are ...," but in the *Okhla* recensions, the header reads $\text{י} \text{בשבתו חד מן חד}$ with the Alef missing. One might assume that he wanted to teach his readers the systematic way in which *Okhla*-type lists were constructed. So far, no compelling explanation has been found.

2.2 Middle System/Figurata 2 (List 3–6)

Fig. 7: London BL or. 2091, fol. 335v (transcribed).²⁸

2.2.1 List 3

בשבתו חד מן ט זוגין מן חד וחד חד י בסוף תיבותא וחד ו וסימניה

בשבתו is one of nine pairs of unique words of which one has a Yod at the end of the word and the other has a Waw, and (their) references are: [...]

The list is found *in situ*, and it is complete with 9 references,²⁹ its catchword taken from Prov. 31:23: בְּשִׁבְתּוֹ . The list³⁰ is referred to in RNL^{B19a} in an mp note on 2 Sam. 15:8 (fol. 177r)^{xiv}

28 <http://bima2.corpusmasoreticum.de/manuscript/British.Library.Or.2091/335v> [accessed 01/ 2023].

29 See Appendix, „5.2 Table 3 (List 3)“.

30 See already Ginsburg, Christian D. 1880–1885. *The Massorah Compiled from Manuscripts*,

as טוּגּוּגּ, and it is written out on fol. 474v as part of a carpet page (here: star of David),³¹ but without a header.³² Our list is also found in *Okhla*^H #54 (fol. 34r)^{xv} and *Okhla*^P #53 (fol. 42r).^{xvi} Both these *Okhla* recensions not only mention the peculiarity of these word pairs, but also emphasize that these forms are לִית (= appear only once). However, while *Okhla*^P shows the לִית remark as an intrinsic part of the list’s title, *Okhla*^H offers it as a second-hand addition and thereby shows that the list had undergone a later revision.

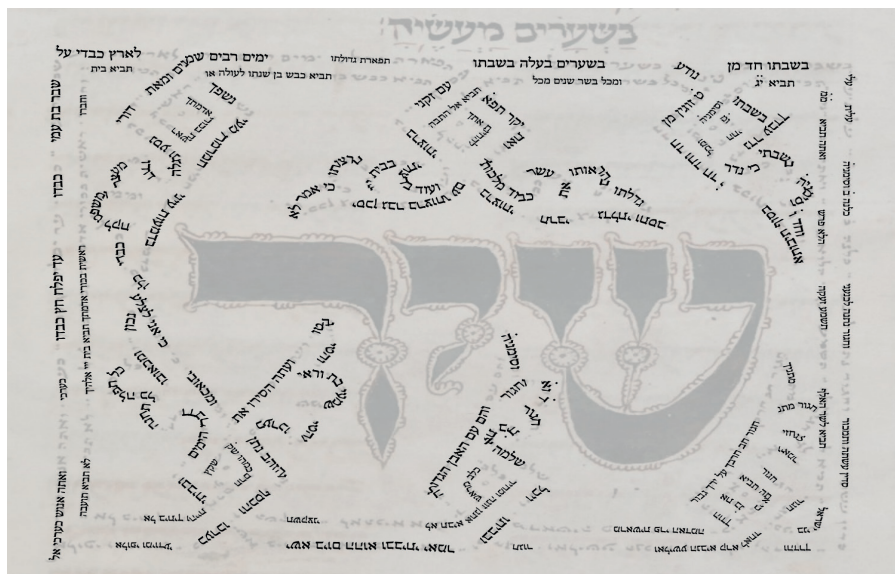

Fig. 8: London BL o. 2019, fol. 335v (transcribed).

Though each list consists of nine pairs, the order of the lemmata and their respective verses differs from *Okhla*^H and *Okhla*^P, and these differ from each other as well.

Manuscript	Sequence of the biblical references	Total number
BL ²⁰⁹¹ , fol. 335v	1 2 3 4 5 6 7 8 9	9
<i>Okhla</i> ^H (MS Halle Yb 4° 10)	1 3 2 4 5 6 7 8 9	9
<i>Okhla</i> ^P (MS Paris BNF hébr. 148)	1 3 4 2 5 6 7 8 9	9

In addition, we find minor deviations as regards the spelling of the lemmata: Like *Okhla*^H ad loc., our list displays the catchword גדלתו in Esth. 1:4 (no. 3) in defective spelling. By contrast, BL²⁰⁹¹ ad loc. as well as *Okhla*^P show *plene* spelling and thus show parallels to the Tiberian spelling as found in RNL^{B19a}.³³

Alphabetically and Lexically Arranged, 4 vols. (London: Fromme), 1:703, Yod, #46.

31 See pictures on p. 11.

32 Edited in Schmidt 2020, 161–162. However, Schmidt’s edition is slightly confusing, since she added an *Okhla*-type header in her edition which is not found in the manuscript. In some places, my transcription reads differently.

33 For further minor deviations, compare Díaz Esteban 1975, 95.

e. List 3 in relation to RNL^{B19a} (*Star of David*)

As with list 1 (see above p. 10), we observe that here, too, the reading (and writing) direction and thus the sequence of the word pairs does not follow an obvious visual logic. The only conspicuous aesthetic aspect is the inverted distribution of the longer (list 1) and shorter (list 3) lists along the sides of the triangles forming the star.

2.2.2 List 4

חגור דָּ וָאֵ וְחָגוֹר וְסִימְנִיהַ

The word חגור (occurs) four times, and there is one case (written as) וְחָגוֹר [i.e. with a Waw], and (their) references are: [...]

This list is found *in situ*, and it is complete with 5 references,³⁴ its catchword taken from Prov. 31:24: וְחָגוֹר. The list is found in Weil #3275, but with a further explanation about plene and defective reading: חָגוֹר [הַ] דָּ וְחָד וְחָגוֹר גְּ מַלְּ וּבַ חָסֶ וְסִימְנִהוֹן. It is also found as *masora magna* in RNL^{B19a}, fol. 374v^{xvii} in almost the same sequence³⁵ (attached to Ps. 45:4). In RNL^{B19a} on Prov. 31:24,^{xviii} we find the mp note לָּ, whereas the mp note attached to Ps. 45:4^{xix} reads הַ. List 4 is also a part of *Okhla*^P #17 (fol. 22v–24r; same sequence) and *Okhla*^H #18 (fol. 21v–22v³⁶), an alphabetical list that offers thirty (*Okhla*^P) and eighteen (*Okhla*^H) groups of words that occur four times without a *Waw* and one time with *Waw* as a prefix. List 4 includes item no. 14 (*Okhla*^P) and no. 12 (*Okhla*^H) of this list. The sequence in the *Okhla* recensions matches the sequence in list 4, as do the *simanim*; however, the quotations of the *simanim* in *Okhla*^P are shorter.

As in list 6, every *siman* in list 4 repeats the catchword, which might hint at the fact that our scribe took the list from a list collection like *Okhla*^P. It might also be grounded in the list's slightly confusing layout: The repetition of the catchword was meant as a reminder about the topic of the list. Such repetition is not necessary in a *masora magna* note that shortens the list as much as possible, mentioning only a minimum of words necessary to identify the verse, as can clearly be seen in the case of the parallel *masora magna* list in RNL^{B19a}.

2.2.3 List 5

כִּלְנֵה בָּ וְסִימְנִיהַ

The form כִּלְנֵה occurs two times and (their) references are: [...]

List 5 is found *in situ*, and it is complete with two references,³⁷ its catchword taken from Prov. 31:29: כִּלְנֵה. The list is found as an mp note כִּ in RNL^{B19a} on Gen. 42:36 (fol. 26v);^{xx} it is also mentioned in Ginsburg,³⁸ who explicitly refers to the defective spelling: וְחָסֶר וְסִמְנֵהוּ.

34 See Appendix, „5.3 Table 4 (List 4)“.

35 Instead of 1-2-3-4-5, RNL^{B19a} shows 1-3-2-4-5.

36 The pages were inserted later; see Díaz Esteban 1975, IXI.

37 See Appendix, „5.4 Table 5 (List 5)“.

38 See Ginsburg 1880–1885, 2:45, *Kaf*, #314.

Obviously, the scribe used this tiny list to fill the space that was left after he had finished list 4. He might have hoped that the philological material in list 4 was enough to fill the outer frame, and when he realized that this was not the case, he added the *masora magna* on Prov. 31:29, but with only one word for each *siman*.

2.2.4 List 6

תביא יג וסימניה

The form תביא (occurs) 13 times, and (their) references are: [...]

This list is complete with 13 references;³⁹ it is attached to an mp note on Prov. 31:14, and is, therefore, found *in situ*, its catchword taken from Prov. 31:14: מִמְרֹקֶק תְּבִיא לְתָמָה. The list is found in RNL^{B19a} in four recensions⁴⁰ as *masora magna*.^{xxi} It is found in yet another recension, in *Okhla*^{H2}, fol. 69r^{xxii} (Ognibeni #1F⁴¹) and JTS²³², fol. 48r.^{xxiii} The folio in JTS²³² encompasses Jer. 18:13b–19:4 (first two words), but the list is not explicitly linked to the appearance of תביא in Jer. 18:22. The mp note^{xxiv} attached to the word תשמע in this verse does not belong to the תביא list.⁴² The sequence of the *simanim* as well as the content of the biblical quotations differs from our list 6. It is striking that *Okhla*^{H2} presents the *simanim* in exactly the same sequence as RNL^{B19a}. In addition, the lists in RNL^{B19a}, *Okhla*^{H2}, and JTS²³² not only display the *simanim* according to the order of the biblical books, but the *siman's* quotation is always taken from the first word(s) of the respective biblical verse.⁴³ Of all lists, *Okhla*^{H2} offers the largest number of words in a verse. In contrast, our list quotes as *siman* those parts of the biblical verses that contain the word תביא, as if to make sure that despite the list's layout, a reader is always aware of its catchword.⁴⁴

Manuscript	Sequence of the biblical references	Total number
BL ²⁰⁹¹ , fol. 335v	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13	13
RNL ^{B19a} , fol.s 118r, 159v, 242v, 255v	1 4 2 3 6 5 7 8 9 10 11 12 13	13
Okhla ^{H2} , fol. 69r	1 4 2 3 6 5 7 8 9 10 11 12 13	13
JTS ²³² , fol. 48r	1 4 2 3 5 6 7 8 9 10 11 12 13	13

39 Compare the *simanim* in RNL^{B19a}, fol. 118r, 159v, 255v; JTS²³², fol. 48r, and *Okhla*^{H2}, fol. 69r; see also Weil #1228; Ginsburg 1880–1885, 1:174, *Bet*, #176; Bomberg² 9–10 בא.; see Appendix „5.5 Table 6 (List 6)“.

40 Fol. 118r (attached to Deut. 31:23; no mp note), 159v (attached to 1 Sam. 17:18; mp note ad loc. יג), 242v (attached to Isa. 58:7; no mp note), and 255v (attached to Jer. 18:22; mp note ad loc. יג); Dotan, Aron. 2014. *Masora of Codex Leningrad (B19a) as Arranged, Deciphered, and Annotated by Prof. Aron Dotan with the Assistance of Nurit Reich* (Tel Aviv: Tel Aviv University), Accordance Edition, Version 5.0, ad loc.

41 See Ognibeni 1995, 7.

42 The mp note לֹכְךְ linked to the word תשמע belongs to a list presenting pairs of words with initial *Taw*, one with, the other without the letter *Waw* prefixed to it; see Weiss 2009, 259 (see also *ibid.*,²⁹ 281). The תביא-list on fol. 48r is not edited in *ibid.*

43 JTS²³² shows two exceptions in the forms of nos. 8 and 11.

44 Except: nos. 8 and 10–12.

In two cases, the reading of the *siman* is noteworthy:

1. Our list displays the *siman* Deut. 26:2^{xxv} as: מראשית פרי האדמה, whereas e.g. RNL^{B19axxvi} ad loc. and London BL or. 4445 (fol. 177v⁴⁵) read מראשית כל פרי האדמה.^{xxvii} This is not a mistake on the scribe's part, but a real variant that can also be found in some 13th-century Ashkenazi manuscripts, for example in Oxford, Oriel College Library 72 (13th century),⁴⁶ London, BL Harley 5709, Vat. ebr. 14, and Vatican ebr. 468.⁴⁷
2. The *siman* Isa. 58:7,^{xxviii} no. 12 in our list, is cited as הלא פרש (with *Sin*), whereas RNL^{B19a} reads הלא פרס with *Samekh*.^{xxix} The *Sin* spelling is also attested in *Okhla*^{H2}, JTS²³² (fol. 27r),^{xxx} as well as in a few Ashkenazi manuscripts, among them: MSS Oxford Bodleiana Marshall Or. 3,⁴⁸ Oxford Bodleiana Tanner 173/Bodleiana 105.⁴⁹

The *masran* took great pains to have this list start on the right side of the inner frame. He apportioned the list in such a way that the last catchword could still be displayed within the inner frame, though in an abbreviated way (מִמְ instead of ממרחק). It seems as though he wanted lists 3 and 6, i.e. two long lists with 18 and 13 elements (catchword and *simanim*) to follow the outer and inner frame in a way that ensured enough space for both these lists. It is noteworthy that both lists display two *masorae magnae* attached to the book of Proverbs (Prov. 31:23, list 3; Prov. 31:14, list 6), while the figurative illustration displays the first word of *Shir ha-Shirim* as a sort of 'eye-catcher.' Beginning a list in the top right corner is almost natural for a Hebrew reader. We might, therefore, assume that he wanted to link the books of Proverbs and Song of Songs by means of the middle *masora figurata*.

2.3 Upper System/Figurata 3 (List 7–8)

The figurative illustration in the upper margin encompasses two complete lists *in situ*: The first list's catchword is פִּיהוּ from Cant. 1:2 (in contrast to the *figurata*'s claim, however, the mp note mentions twenty-two cases), while the second list takes its catchword, מִכְרָה, from Prov. 31:10. This list enumerates the cases where a word ends with *He* with a *mappiq*.

45 Online: http://www.bl.uk/manuscripts/Viewer.aspx?ref=or_4445_fs001r [accessed 01/2023].

46 Neubauer 1886, no. 2437; Kennicott 1776–1780, no. 80.

47 Margoliouth, George. 1899. *Catalogue of the Hebrew and Samaritan Manuscripts in the British Museum*, vol. 1 (London: British Museum), no. 170; Kennicott 1776–1780, no. 109; Richler, Benjamin. 2008. *Hebrew Manuscripts in the Vatican Library: Catalogue. Compiled by the Staff of the Institute of Microfilmed Hebrew Manuscripts, Jewish National and University Library, Jerusalem* (Vatican City: Biblioteca Apostolica Vaticana), nos. 14 and 468.

48 Neubauer 1886, no. 76; Kennicott 1776–1780, no. 23; https://web.nli.org.il/sites/NLIS/en/Manuscript/Pages/Item.aspx?ItemID=PNX_MANUSCRIPTS990000757150205171&SearchTxt=Marshall%20Or.%203 [accessed 01/2023].

49 Neubauer 1886, no. 72; Kennicott 1776–1780, no. 30; for further references see idem. 2:75 (<https://www.nli.org.il/en/discover/manuscripts/hebrew-manuscripts/searchresultspage?projectName=MANUSCRIPTS#&q=lsr01,contains,all;any,contains,Tanner%20173&bulkSize=36&searchType=METADATA&ftsMethod=0&ftsType=0&index=0&sort=Iso01&t=Manuscripts>; the MS has not been digitized yet).

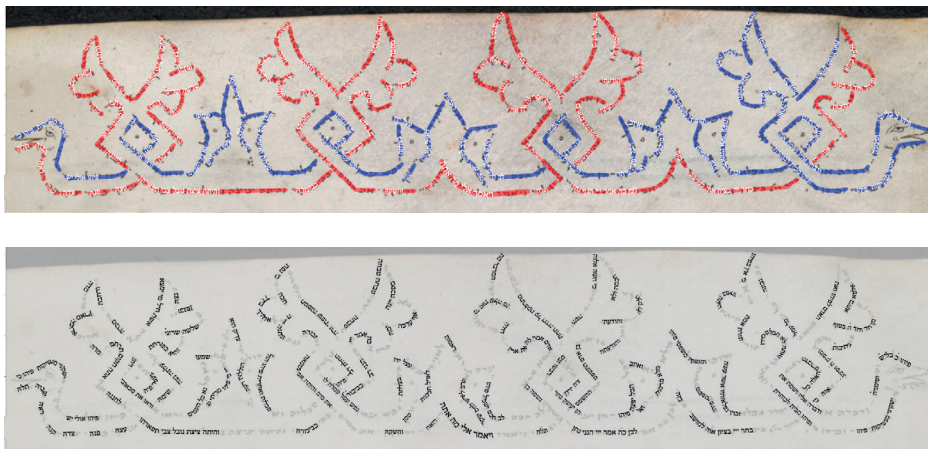

Fig. 9-10: London BL or. 2091, fol. 335v (transcribed⁵⁰)

2.3.1 List 7

פיהו כ בליש. וסימניה

פיהו (occurs) twenty times in (any) form, and (their) references are: [...]

List 7 is found *in situ*, and it is complete.⁵¹ The starting point of this list is easily spotted, since it starts at the right bird's beak (upper part) and repeats the catchword on the left bird's beak. The mp note^{xxxii} in Cant 1:2 reads כָּבַבְלִי “(the word פיהו occurs) twenty-two times in (various) form(s);” this note is found in various manuscripts. But the *masora figurata*, which refers to only twenty cases, does not match the mp note in the upper margin, and the list in fact only encompasses twenty *simanim*, including forms with a *copula* or a preposition like *ופיהו*, *בפיהו*, or *לפיהו*. The verse Qoh. 10:13 contains two references and thus has to be counted twice. The lists displayed in Ginsburg and Dotan⁵² contain the verses Job 3:1 and Mal. 2:7, which are missing in our list. We do not find the list in Weil's *Massorah Gedolah*.

This list represents an ordinary mm list of twenty appearances of פיהו. It is noteworthy that Ya'aqov ben Ḥayyim's edition Bomberg² (Venice 1525) mentions this list in the masoretic appendix *masora gedola* as belonging to the beginning of *Shir ha-Shirim*, but refers to only twenty-one cases,^{xxxii} whereas the mp note of the same edition (Bomberg²) on Cant. 1:2^{xxxiii} (and likewise on Ps. 10:7^{xxxiv}) refers to twenty-two cases. Our list re-occurs as *masora magna* on Cant. 1:2 *in situ* in Bomberg², but here the Masorah refers to 23 *simanim*,^{xxxv} including Mal. 2:7, but excluding Job 3:1; Qoh. 10:13 counted twice. It is remarkable that

50 <http://bima2.corpusmasoreticum.de/manuscript/British.Library.Or.2091/335v> [accessed 01/2023].

51 See Appendix, „5.6 Table 7 (List 7)“.

52 Compare Ginsburg 1880–1885, 2:442, *Peh*, #46, and Dotan/Reich 2014, ad loc.

the Bomberg² list refers to *siman* 2 a second time,^{xxxvi} i.e. the second part of 1 Chr. 16:12: וְזָכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה מִפְתָּיו וּמִשְׁפְּטֵי-פִיהוּ^{xxxvii}; מופתיו משפט פיהו דתלים וחבירו דד"ה “*His portents (and) the judgment [sg.] He has pronounced, and its parallel in the Book of Chronicles.*” This reference sets up a parallel between 1 Chr. 16:12 and Ps. 105:5, which are both referred to as displaying the reading פיהו. This reading (פיהו in 1 Chr. 16:12) is indeed found in various Ashkenazi manuscripts, like MS Oxford, Bodleian Libraries, Laud. Or. 174,^{xxxviii} but not attested to in Bomberg² *ad loc.*, where we find the reading פיו^{xxxix}. Likewise, both BZI¹ and RNL^{B19a} offer the reading וְזָכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו only in Ps. 105:5. This means that our list 7 as represented in Bomberg² must have come from an Ashkenazi textual background. The biblical main text and the masoretic entry do not match.

Another interesting feature of these lists in general and our list in particular is their readings of the biblical verses and, thus, their relevance for textual criticism. In list 7, we find that the quotation from Ps. 10:7 (אֲלֹהֵהּ פִּיהוּ מְלֵא מַרְמוֹת) reads מרמות without a preceding *Waw*.^{xl} This quotation is not only exclusively found in the *masora magna* list on Cant. 1:2 of Bomberg².^{xli} Comparisons with other manuscripts show that the reading מרמות without *Waw* is most notably found in the Ashkenazi textual tradition: in Paris BNF hébr. 6,^{xlii} Parma Cod. 2808 (de Rossi 2; henceforth BP²⁸⁰⁸)^{xliii} with a *Waw* added later in darker ink (second hand?), and likewise in Wrocław M1106 (*Kalonymos Bible*; henceforth BC UW¹¹⁰⁶)^{xliv} with a *Waw* added here, too.⁵³ As regards MS Berlin SPK 1213^{xlv} (‘Erfurt 3’; henceforth SBB¹²¹³), it is hard to decide whether the *Waw* was inserted later, although it seems that the space between מלא and ומרמות is too narrow for ומרמות to have been the original. In contrast, the reading מרמות is not found in our manuscript BL²⁰⁹¹ (Ps. 10:7) which shows the reading ומרמות. This reading is also found in the biblical text in Bomberg²,^{xlvi} RNL^{B19a},^{xlvii} BZI¹^{xlviii}, and likewise in MS Vienna hebr. 16⁵⁴ (henceforth ÖNB¹⁶)^{xlix} BZI¹ and RNL^{B19a} even insist on this form by adding the mp note ב, thereby referring to Ps. 10:7 and Ps 38:13. The list, thus, must have derived its reading from an Ashkenazi textual tradition. Compared to the Tiberian manuscripts that always read ומרמות, we see that the Ashkenazi manuscripts either unambiguously read מרמות without *Waw* or add the *Waw* at a later stage of the manuscript’s use, as in BC UW¹¹⁰⁶ and BP²⁸⁰⁸, i.e. at the latest by the time when the Ashkenazi and Oriental (and Sephardic) text recensions intermingled (cf. ÖNB¹⁶). As a first result, we see that our list not only offers an interesting recension of the *masora magna* on Cant 1:2, but at the same time leads to a variety of textual deviations and variants among the Bible codices of the High Middle Ages. The graphic representation of the list’s catchword as part of the bird’s beak and the immediate emphasis it puts on twenty occurrences might, therefore, have been motivated not only by the attempt to combine a semantic element from the list with the drawing, but also by the desire to come down on one side of a disputed text-critical issue.

53 Same ink as the Masorah, and thus, probably, added by the *masran* himself. See also the references in Kennicott 1776–1780, 2:313.

54 Henceforth referred to as ÖNB¹⁶.

2.3.2 List 8

אלפא ביתא מן חד וחד ה בסוף בתיבות ומפיק ה וסימנ

An alphabetical list of unique words in which the letter He at the end of the words (is marked as) mappiq(-He), and (their) references are: [...]

The list is found⁵⁵ *in situ*. It contains 25 references,⁵⁶ its catchword stemming from Prov. 31:10: מִכְרָהּ. It is a list that offers those cases where a word ends in *He* with a *mappiq*. Our list is complete insofar as all the catchwords from *Alef* to *Taw* are displayed; however, the last eight catchwords from *Samekh/Sin* to *Taw* – תלה. קנה. ראה. שביה. תלה – are simply listed and lack their biblical *siman*. This observation makes it quite obvious that the scribe had a complete *Alef-Bet* list in front of him and shortened it due to lack of space within the *figurata*. The list is almost identical with *Okhla*^H #43 (fol. 31v),¹ *Okhla*^P #42 (fol. 38r),^{li} and RNL^{B1551}, starting with catchword and *siman* no. 5 of our list: Job 39:17 (השה בי) (השה אלוה חכמה).^{lii} However, several relevant deviations from the *Okhla* recensions can be made out. The fact that BL²⁰⁹¹ does not offer a corresponding *mappiq-He* mp note to the lemmata in list 8 indicates that the scribe of the *masora figurata* did not establish a list himself, but used an independent list.⁵⁷

a. List 8 in relation to *Okhla*^H #43

Okhla^H #43 reads: מִגְּאֵב מִן חֵד חֵד מִפִּיק ה בִּסוּף תִּיבוֹת א. Like our list, *Okhla*^H offers 25 references, but instead of the term גשמה (as גִּשְׁמָה from Dan 7:11; ‘his body’⁵⁸), our list quotes גשמה (as גִּשְׁמָה; ‘be washed with rain’) from Ezek. 22:24.⁵⁹ Both *Okhla*^H and our list-recension show the same catchword וגלה from Zech. 4:2, but *Okhla*^H offers a different part of the verse, i.e.: והנה מנורת זהב כלה, whereas our list (like *Okhla*^P) refers to the first part of the verse: ויאמר אלי מה אתה ראה. Similarly, with regard to Ps. 102:14, *Okhla*^H quotes a different part of the verse, i.e.: כי עת לחננה כי בא, whereas our list, again, refers to the first part of the verse: אתה תקום תרחם.

b. List 8 in relation to *Okhla*^P #42

Okhla^P #42 reads: אֵב מִן חֵד וְחֵד מִפִּיק בִּסוּף תִּיבוֹ וְלִי וְסִימְנִיהוּן. *Okhla*^P lists 27 cases for this list and explicitly refers to those that are לית, i.e. those forms that occur only once. Of these 27 cases, the following verses are not given in our list 8: Dan 7:11 גִּשְׁמָה (Ezek. 22:24 appears instead), Ruth 2:7 שְׁבִתָּה (it is not marked as ל in RNL^{B19a}, although it should

55 See pictures p. 19.

56 See Appendix, „5.7 Table 8 (List 8)“.

57 This argument matches the findings by Smithuis 2022, 54, who concluded that at least four different scribes worked on this page: the scribe of the consonantal biblical main text, two scribes working on the *masora figurata*, and another who added vowels, accents, and *masora parva*.

58 Construct form, masculine singular, with a 3rd-person singular feminine suffix, of the noun גִּשְׁמָה; see also Dan 4:30; 5:21; 7:11.

59 Construct form, masculine singular, with a 3rd-person singular feminine suffix, of the noun גִּשְׁמָה. Both items in principle fit the list.

be), and Gen. 47:13 וַתִּלֶּה, which has a ל reference in RNL^{B19a} (fol. 29v).⁶⁰ There are some minor peculiarities as to plene and defective spelling, like that the term כְּבִבְוֶרֶה from Isa. 28:4 is written plene, whereas it is written defectively in both *Okhla* recensions (and also in RNL^{B19a} ad loc.).⁶¹ Compared to both *Okhla* recensions, our list quotes more words from a biblical reference than do the list recensions (with one exception: in Ps. 102:14, the word צִיּוֹן is missing in BL²⁰⁹¹ ad loc.).

List 8 shows further parallels to lists that are found in Oriental Bible manuscripts. It is, for instance,⁶² found in the Masorah to the Pentateuch by Shemuel ben Ya'aqov (henceforth Ms^ל),⁶³ in Codex *Babylonicus Petropolitanus*⁶⁴ (henceforth RNL^{B3}), and in JTS²³².

c. List 8 in relation to Ms^ל

In Ms^ל, the list is found in a different form. It is attached to Lev. 13:20⁶⁵ and contains seventeen references (Lev. 13:20; Lev. 18:23; Num. 5:27; Isa. 45:6; Isa. 45:18; Jer. 33:2; Nah. 2:14; Nah. 3:9; Ps. 68:10; Ps. 109:27; Job 11:9; Job 39:17; Prov. 7:8; Lam. 1:5; Isa. 21:2 [mentioned twice]; Exod. 2:3⁶⁶), of which four entries (Num. 5:27; Job 11:9; Job 39:17; Prov. 7:8) are also part of our list 8.

d. List 8 in relation to RNL^{B3}

In RNL^{B3}, the list occurs in three recensions (fols. 88v,^{liii} 144v,^{liv} 152v^{lv}). On fol. 88v, we find an mp note^{lvi} on Jer. 30:18: לֹּ מַפֵּק הִי. The manuscript displays the first *Okhla*-type list, which resembles *Okhla*^P #42 and *Okhla*^H #43, as a *masora magna* entry in the lower margin. It shows twenty-two cases (alphabetically arranged) that all occur in our list 8. The biblical catchwords nos. 6, 7, and 15 (i.e. Ezek. 22:2; Zech. 4:2; Job 11:9) are missing. Each catchword is labeled as unique (ל). It is important to note that this list shows only the catchwords, and leaves out any further biblical references/*simanim*. The list's subtitle reads as follows: כל חד וחד לית דכותיה הלין. וסופהון מפקין ה. ואלפבית מן חד חד מפק ה. On fol. 144v – attached to the lemma גשמה from Ezek. 22:24 – one finds an mp note^{lvii} reading: לֹּ מִפּ הִי מִן אֵלֶּפּ. In the lower margin, the *masora magna* consists of another *Okhla*-type list matching *Okhla*^P #42/*Okhla*^H #43. It shows twenty-two cases (alphabetically arranged) that all occur in our list 8. As with the list on fol. 88v, the *simanim* and biblical quotations nos. 6, 7, and 15 (i.e. Ezek. 22:2; Zech. 4:2; Job 11:9) are missing. Each catchword is labeled

60 As for the catchword of this list in Prov. 31:10: מְכַרָּה, it turns out that *Okhla*^P has correctly decided to narrow the list to those cases that occur only once, since Gen. 25:31 reads מְכַרָּה (imperative *qal* masc. sg.), but of course without a *mappiq* in the *He*. In that, at least the consonantal form מְכַרָּה is not a לית form, and *Okhla*^P wanted to exclude any case that shows parallels in the consonantal readings.

61 There is, however, a peculiarity in *Okhla*^P: On fol. 38r, right column, line 22, Isa. 28:4 נבל is written defectively, while on fol. 38v, left column, line 13, the same word is written in plene script.

62 It is not possible to offer an exhaustive comparison with the Oriental manuscripts in this paper. Therefore, only some representative examples are presented in the following.

63 Edited by Breuer, Mordechai. 2002. *The Masora Magna to the Pentateuch by Shmuel ben Ya'aqov* (Ms. ל) (Jerusalem: The Masora Foundation), 475.

64 St. Petersburg, Russian National Library, Firkovich, Evr. I B 3.

65 See Breuer 2002, 475.

66 On the last entries that mention words without *mappiq-He*, see Breuer 2002, ad. loc. notes 4–7.

as unique (לְ), and the list refers only to the biblical catchwords without giving further Bible quotations. The list's subtitle reads as follows: אלפבית מן חד חד מִפּ הַי בְּסוּף תִּיב.

On fol. 152v, this *Okhla*-type list is quoted a third time. It displays the same twenty-two cases (alphabetically arranged) that all occur in our list 8. As with the lists on fols. 88v and 144v, the *simanim* and biblical quotations nos. 6, 7, and 15 (i.e. Ezek. 22:2; Zech. 4:2; Job 11:9) are missing. Each catchword is labeled as unique (לְ), and the list refers only to the biblical *simanim* without giving further Bible quotations. The list's subtitle reads as follows: אלפבית מן חד חד מִפּ הַי בְּסוּף תִּיב. This list is not *in situ*: It belongs to the lemma בזה from Ezek. 29:19 that is found on the next folio, 153r. Here, we find an mp note^{lviii} that reads: לְ מִן אֶלְפָבֶּ. There is another mp note on fol. 21v.^{lix} It is attached to Isa. 28:4 (כבכורה), and reads: לְ מִפּ הַי וְהָ לֹא מִפּ הַי, thereby referring to the word כְּבִכּוּרָה 'like the first ripe fruit' in Hos 9:10, which is written without *mappiq-He*. This last entry matches the feature from the next list in JTS²³², fol. 7r, where homonym pairs – one with *He* (without *mappiq*) and the other with *mappiq-He* – are displayed.

e. List 8 in relation to JTS²³²

In this Tiberian manuscript,⁶⁷ we find three occurrences with three different variants of parts of our list 8: On fol. 7r,^{lx} attached to the lemma כְּבִכּוּרָה from Isa. 28:4, we find a list consisting of the other biblical catchwords כבכורה (Hos 9:10), מכרה (Prov. 31:10), ושערה (Lev. 13:20), and נצה (Gen. 40:10).⁶⁸ The *masora magna* lists these cases with לְכֹ מִפֶּק הַי⁶⁹ or לְכֹ מִפֶּק הַי⁷⁰ or לְכֹ לֹא מִפֶּק הַי⁷¹, the latter explicitly listing Hos 9:10 as a word without *mappiq* in the letter *He*.⁷²

On fol. 50r,^{lxi} attached to the lemma בְּיַעֲרָה from Jer. 21:14, we find a list consisting of the other biblical catchwords מכרה (Prov. 31:10), כבכורה (Isa. 28:4), שארה (Exod. 21:10), ויספרה (Job 28:27), אָרְרָה (Gen. 5:29), and זכורה (Deut. 20:13),⁷³ all of which are marked as לְכֹ, i.e. unique words, not only those that end with *mappiq-He* but also those that end with –רָה.

On fol. 56r,^{lxii} attached to the lemma וְעִבְדָה from Jer. 27:11, we find a list consisting of the biblical catchwords דודה (Cant. 8:5), מכרה (Prov. 31:10), and לחננה (Ps. 102:14),⁷⁴ all of which are marked as unique (לְ). In sum, of the 25 cases listing a *mappiq-He* in our list 8, only 7 biblical lemmata are referred to as *mappiq-He* in JTS²³²,⁷⁵ of which Isa. 28:4 is listed in two different lists and Prov. 31:10 in three.

67 For an extensive codicological, paleographical, and textual description, see Weiss 2009, esp. 16–85.

68 Edited in Weiss 2009, 240.

69 Prov. 31:10; Isa. 28:4.

70 Lev. 13:20; Gen. 40:10.

71 Hos 9:10; see the remarks in Weiss 2009, 240 on Isa. 28:4.

72 RNL^{B1551}, 2a provides us with another two lists, the first of which records those words that appear in *mappiq-He* form; the other lists words that appear once with a *mappiq-He* and once without.

73 Edited Weiss 2009, 260.

74 Edited Weiss 2009, 263.

75 Nos. 4 (Cant. 8:5: fol. 56r), 9 (Deut. 20:13: fol. 50r), 13 (Isa. 28:4: fol. 7r, 50r), 14 (Ps. 102:14: fol. 56r), 16 (Prov. 31:10: fol. 7r, 50r, 56r), 17 (Gen. 40:10: fol. 7r), 23 (Job 28:27: fol. 50r).

All these examples taken from the three *Okhla*-type lists in RNL^{B3} and JTS²³² represent what is today called accumulative Masorah (מסורה מצרפת),⁷⁶ following a “‘technical’ and somewhat analytical”⁷⁷ arrangement. Their characteristic property is that the biblical catchwords are listed without any *simanim*. It is true that the lists are sometimes “partial and fragmentary,”⁷⁸ but it seems doubtful that they were put on the page for reasons of amusement or decoration only.⁷⁹

In RNL^{B3}, the *Okhla*-type lists are written at the bottom of the page where the biblical catchword appears, and in some cases they are even linked to an mp note. So far, no plausible explanation can be given as to why RNL^{B3} links these lists only to the respective biblical catchwords on fols. 88v, 144v, and 153r. However, in addition to Jer. 30:18, Ezek. 22:24, and Ezek. 29:19, RNL^{B3} has another mp note on Isa. 28:4 on fol. 21r: לֹא מִפִּי הוּא וְהוּא לֹא מִפִּי הוּא, i.e. כבבורה is a unique form with *mappiq-He*, and (there is) another form (like this) that has no *mappiq* in the *He* [i.e. Hos 9:10].

The findings in JTS²³² are even more complicated and difficult to interpret since this manuscript only contains the Latter Prophets and it is hard to trace mp notes. The three lists mentioned above diverge from one another and display many variants. These results lend even more support to the theory that the origins of the *Okhla* and *Okhla*-type lists probably lie in ordinary *masora parva* and *masora magna* notes: As a type of (linear) *masora magna* within the Bible codices, these lists were kept as short as possible. When collected and compiled in separate collections, they were enlarged with the respective *simanim*, since the lists were no longer linked to their biblical context in this setting.

If this were the case, we might assume that independent masoretic collections like the *Okhla* recensions we know today were initially assembled at a time when various Bible text traditions (e.g. Babylonian and Tiberian) merged and severe problems surrounding orthography and diacritic signs arose. However, this hypothesis renews the question of the dating of the *Okhla we-Okhla* recensions. Some scholars point to the masoretic Genizah material in support of the assumption that the *Okhla* recensions should be dated as far back as the 9th century. Referring to T-S D1.39, Kim Phillips (Cambridge) proposed that “the masoretic genizah material as a whole suggests that the *Okhla* material coalesced into formal lists (in at least two recensions, corresponding to the Halle and Paris material respectively) at a relatively early date (9–10th c.). However, many other less-formal *Okhla*-type compilations remained in circulation for several centuries thereafter.”⁸⁰ This seems to pave the way for further research insofar as we should distinguish much more than has previously been the case between ‘the’ formal Western European *Okhla we-Okhla* recensions, *Okhla*^H and *Okhla*^P, and numerous other *Okhla*-type lists with variable text lengths. Although the lists displayed on the fragments known today and in the *Okhla*

76 See e.g. Ofer 2019, 49–60; Dotan, Aron. 2005. *The Awakening of Word Lore: From the Masora to the Beginnings of Hebrew Lexicography*, Sources and Studies: New Series 7 (Jerusalem: The Academy of the Hebrew Language), 28–55; Lyon 1999.

77 Lyon 1999, x.

78 Ofer 2019, 54.

79 Cf. Ofer 2019, 54.

80 Email correspondence, April 9 2021.

recensions often have one or more topics in common, their range of variation attests a Masorah tradition that was dynamically designed over centuries and was always dependent on the socio-cultural context. In addition, many of the Genizah fragments do not reveal whether they are remnants of Bible codices – which would simply mean they represent parts of appendices within a Bible codex – or if they came from independent *Okhla we-Okhla* collections like *Okhla^H* and *Okhla^P*. Moreover, many fragments found in the Genizah “originate from *rotulus* books, and may imply that this book format was employed by the Jews in the late transition period between the scroll and the codex.”⁸¹ For instance, the above-mentioned fragment T-S D1.39 shows stitch marks from pricking on the bottom of the page, and therefore comes from a *rotulus* – a document whose pages were attached to one another in the upper and lower margins and thus had to be read vertically.⁸² Whether this observation argues for (smaller) independent list collections or appendices within a (partial) Bible *rotulus*⁸³ remains unanswered so far. To my knowledge, scholars have not yet discussed the question of the various *Okhla* recensions’ relationship to the codicological form of the artifacts from which the remnants were taken. According to Olszowy-Schlanger, “the *rotulus* format was favoured for low-cost books of personal devotion and for scholars and as professional vademecum books.”⁸⁴ Given that, we would not expect comprehensive collections like *Okhla^P* or *Okhla^H*, which depend on the codex format, to be written in the form of a *rotulus*. Smaller *Okhla*-type collections with a maximum of 20–50 lists, which were used for private study, would have been better suited to this particular format.

3 Conclusions

The lists we have examined rebut the argument that the medieval scribes and masorettes were merely artists and not philologists, and that, therefore, they had no idea of the Masorah and its aims. All lists on this folio are found *in situ*, some are connected to an mp note, and each takes its catchword from the folio itself. These lists either belong to the book of Proverbs or to Song of Songs:

81 Beit-Arié, Malachi. 1993. *Hebrew Manuscripts of East and West: Towards a Comparative Codicology*, The Panizzi Lectures 1992 (London: British Library), 11.

82 In fact, some of the differences between *Okhla^H* and *Okhla^P* can be explained by the fact that *Okhla^H* presents text arrangements in single and double columns, while *Okhla^P* exclusively organizes its lists in two columns. Sebastian Seemann dedicated an entire chapter to the relationship between lists displayed in *Okhla^P* and those in various appendices in Oriental and Sephardic manuscripts (as part of his dissertation project); see above note 5.

83 For examples of Bible *rotuli* found in the Genizah see Zewi, Tamar and Amir Ashur. 2020. “Early Genizah Fragments of Saadya Gaon’s Bible Translation Copied by Samuel B. Shechaniyah B. Amram”, *Journal of Semitic Studies* 65,2 (2020), 435–72. The *rotulus* form of a book (referred to as *takhrikh* in rabbinic texts) is documented in particular for the region of *Eretz Yisra’el* (see e.g. y. Šabb. 15, 15c; see also Olszowy-Schlanger, Judith. 2017. “Glossary of Difficult Words in the Babylonian Talmud (Seder Mo’ed) on a *Rotulus*”, in: *Jewish Education from Antiquity to the Middle Ages: Studies in Honour of Philip S. Alexander*, ed. George J. Brooke and Renate Smithuis, Ancient Judaism and Early Christianity 100 (Leiden/Boston: Brill), 296–323).

84 Olszowy-Schlanger 2017, 300.

List 1	Cant. 1:1	mp note
List 2	Cant. 1:3	mp note
List 3	Prov. 31:23	no mp note
List 4	Prov. 31:24	no mp note
List 5	Prov. 31:29	mp note
List 6	Prov. 31:14	mp note
List 7	Cant. 1:2	mp note
List 8	Prov. 31:10	no mp note

The topics of these lists – words with *mappiq-He*, the form פִּיֵּהוּ, *Samekh/Shin* pairs, etc. – no longer govern what list material was included; instead, each of our lists makes use of one of its elements to link itself to the biblical text on this folio. Assuming twenty references, however, there could be as many as twenty folios on which this list could be placed and regarded as *in situ*. One must, therefore, compare a number of manuscripts that incorporate *Okhla we-Okhla* and other list material in this kind of *figuratae* in order to get a clearer result. The fact that Bomberg², too, had linked our list 7 to Cant 1:2 could lead one to conclude that at a certain time in history, book producers – scribes as well as printers – decided that the beginning or the end of a biblical book might be an appropriate and meaningful place to which a *masora magna* note and list material could be attached.

It might be difficult to propose a theory as long as folios in other manuscripts remain unexplored.⁸⁵ What can be said so far is that our scribe tried to reconnect the *Okhla*-type lists and their verses to the biblical text from which the verses were taken when they were compiled in independent collections such as the *Okhla* recensions. One reason for this could be that the *masranim* in Western Europe did not appreciate compilations that were collected according to a taxonomy and classification that were no longer obvious, and therefore, seemed rather random.

Another potential reason involves the fact that *Okhla we-Okhla* lists consist of biblical text only, i.e. sacred text. It might have been the case that the *masranim* of Bible codices in Western Europe were diffident about compilations of isolated biblical text extracts and wanted to (re-)collect them in an appropriate place and treat them accordingly. The figurative illustrations that sometimes hint at topics far beyond the Masorah's focus,⁸⁶ keep the masoretic collections from being treated in a merely scientific and, thus, 'profane' way in independent masoretic works, an approach which the Western European *masranim* might have thought of as a desecration.

⁸⁵ The linear transcription of the *figuratae* in BL²⁰⁹¹ is provided here: <http://bima2.corpusmasoreticum.de/manuscript/British.Library.Or.2091/1r> [accessed 01/2023].

⁸⁶ See Liss 2021a; Halperin, Dalia-Ruth. 2018. "The Three Riders: the Apocalypse in the Figured Micrography of BL Add 21160", *Journal of Jewish Studies* 69,2 (2018), 340–373; Offenberg, Sara. 2016. "Jacob the Knight in Ezekiel's Chariot: Imagined Identity in a Micrography Decoration of an Ashkenazic Bible", *AJS Review* 40,1 (2016), 1–16.

4 Appendix (Tables 1–10): Masora Parva, Biblical References, and Parallel Occurrences in Masoretic List Material

4.1 Table 0 (Masora Parva)

Lemma	masora parva	Reference	masora magna	Remarks
פְּתַח פִּיךָ	דֹּ	Prov. 31:9		cf. Weil #2121; RNL ^{B19a} , fol. 211r (2 Kgs. 13:17); 420v (Prov. 31:8.9).
	----	Prov. 31:10	→ list 8	
תְּבִיא	יִגְ	Prov. 31:14	→ list 6	cf. Weil #1228
נָטַעַ	נְטֵעָה קֶ	Prov. 31:16		
סִחְרָה	דֹּ	Prov. 31:18		cf. Weil #2293; RNL ^{B19a} , fol. 410v (Prov. 3:14); 228v (Isa. 23:18)
בְּלִיל	לֵה קֶ	Prov. 31:18		
	----	Prov. 31:23	→ list 3	
	----	Prov. 31:24	→ list 4	
לִינִם אֶחָרוֹן	בֹּ	Prov. 31:25		cf. Weil #2317; RNL ^{B19a} , fol. 231r (Isa. 30:8); 421r (Prov. 31:25)
הַיִּלְכֹּתָ	דֹּ הַלִּיכֹתָ קֶ	Prov. 31:27		
	----	Prov. 31:27		cf. Weil #1871, cf. Weil #2641
תֵּאכְלֵ	יִזְ	Prov. 31:27		cf. Weil #787; RNL ^{B19a} , fol. 206v (2 Kgs. 7:2)
קִלְנָה	בֹּ	Prov. 31:29	→ list 5	Gen. 42:36
הַשִּׁירִים	לֹ וְחַד הַסִּירִים	Cant. 1:1	→ list 1	cf. Okhla ^M #53; Okhla ^P #52
פִּיהוּ	כָּב בְּלִי	Cant. 1:2	→ list 7	
	----	Cant. 1:2		
לְרִיחַ	יִזְ	Cant. 1:3	→ list 2	cf. Weil #574
עֲלֻמוֹת	גֹּ	Cant. 1:3		BHQ: דֹּ and with accent <i>merkha</i>
אֶהְבֹּדָ	גֹּ	Cant. 1:3		

masora magna	Reference	sequence List 1 and Okhla ^h , #53	Okhla ^h , #53, fol. 33v/34r	Sequence Okhla ^p , #52	Okhla ^p , #52, fol. 41v/42r	sequence RNL ^{B19a} , fol. 474r	RNL ^{B19a} , fol. 474r	sequence Lutzki fol. 5v fol. 13v	JTS ²³² , fol. 5v	JTS ²³² , fol. 13v	sequence RNL ^{B1551} , fol. 3a-b	RNL ^{B1551} , fol. 3a-b	Remarks
	Zech. 10:5 Ezek. 32:30	3	בוסיס והיו כגבורים בוסיס שמה נסיכי צפ צפון	11	בוסיס והיו כגבורים בוסיס שמה נסיכי צפון כלם						3	בוסיס והיו כגבורים בוסיס שמה נסיכי צפון כלם	RNL ^{B19a} , Zech. 10:5 mp note ל
	Job 37:15 Ezra 5:1	4	בשום. התדע בשום אלוה בשום. והתנבי חגי נביא	12	בשום התדע בשום אלוה בשום והתנבי חגי נביא						4	בשום התדע בשום אלוה בשום והתנבי חגי נביא	No ṣ-form/ Okhla ^h , Okhla ^p and RNL ^{B1551}
	Lev. 2:14 Deut. 33:14	5	גרש ואם תקריב מנחת בכורים גרש וממגד תבואת שמש גרש וממגד גרש ירחים	2	גרש ואם תקריב מנחת בכורים גרש וממגד תבואת שמש						5	ריב מנחת בכו תבואת שמש	No ṣ-form/ Okhla ^h , Okhla ^p
	Lam. 3:15 Gen. 50:5	6	השביעני. במרוזים הר הרוני לענה השביעני. אבי השביעני לאמר הנה אנכי מת בקברי	13	השביעני במרוזים הר הרוני לענה השביעני אבי השביעני לאמר						6	הרוני לענה שביעני לאמר	No ṣ-form/ Okhla ^h , Okhla ^p

masora magna	Reference	sequence List 1 and Okhla ^h , #53	Okhla ^h , #53, fol. 33v/34r	Sequence Okhla ^p , #52	Okhla ^p , #52, fol. 41v/42r	sequence RNL ^{B19a} , fol. 474r	RNL ^{B19a} , fol. 474r	sequence Lutzki fol. 5v fol. 13v	JTS ²³² , fol. 5v	JTS ²³² , fol. 13v	sequence RNL ^{B1551} , fol. 3a-b	RNL ^{B1551} , fol. 3a-b	Remarks
	Jer. 31:22 Ps. 60:3	7	missing	14	תסובב עד מתי תתחמקין תשובב אלהים זנחתנו פרצתנו						17	תסובב עד מתי תתחמקין תשובב אלהים זנחתנו פרצ	missing in Okhla ^h
	Deut. 2:1 Neh 4:9	8	ונסב ונפן ונסע המדברה דרך ים סוף ונשב	3	ונסב ונפן ונסע המדברה ונשב ויהי כאשר שמעו		ונסב. המדברה ונשוב ויהי כאשר שמעו איבינו				18	ונסב ונפן ונסע המדברה ונשב ויהי כאשר שמעו	
	Deut. 4:48 Josh. 19:19	9	מערוער אשר על שפת. שיאון וחפרים ושיאון. ושיאון	4	שיאון מערוער אשר על שפת שיאון וחפרים ושיאון		שיאון מערוער אשר על שפת שיאון וחפרים ושיאון				19	שיאון מערוער אשר על ושיאון וחפרים ושיאון	No \bar{o} - form/ Okhla ^h , Okhla ^p and RNL ^{B1551}
	Ezra 6:7 Isa. 59:20	10	שבוקו לעבידת בית אלהא. ולשבי ובא לציון גואל ולשבי פשע. ולשבי	15	ולשבי שבוקו לעבידת בית ולשבי ובא לציון גואל ולשבי		ולשבי שבוקו לעבידת בית אלהא ולשבי ובא לציון גואל ולשבי פשע	5	וְלִשְׁבִי לָכֶּ וְלִסְבִי לָכֶּ		20	ולשבי שבוקו לעבידת בית ולשבי ובא לציון גואל ולש	No \bar{o} - form/ Okhla ^h , Okhla ^p and RNL ^{B1551}

masora magna	Reference	sequence List 1 and Okhla ^h , #53	Okhla ^h , #53, fol. 33v/34r	Sequence Okhla ^p , #52	Okhla ^p , #52, fol. 41v/42r	sequence RNL ^{B19a} , fol. 474r	RNL ^{B19a} , fol. 474r	sequence Lutzki fol. 5v fol. 13v	JTS ²³² , fol. 5v	JTS ²³² , fol. 13v	sequence RNL ^{B1551} , fol. 3a-b	RNL ^{B1551} , fol. 3a-b	Remarks
כי הכרובים. פורשים. ויסכו ויזכור אלהים את נח ואת החיה ואת הבהמה אשר אתו בתבה. וישכו	1 Kgs 8:7 Gen. 8:1	11	ויסכו כי הכרובים פרשים כנפים וישכו ויזכר אלהים את נח	5	ויסכו כי הכרובים פרשים וישכו ויזכר אלהים את נח						7	ביים דמלכ ים את נח	
רגע ימותו וח וחצות לילה יגועשו עם וישירו. בדרכי יי כי גדול כבוד יי	Job 34:20 Ps. 138:5	12	ויסירו רגע ימותו וחצות לילה וישירו בדרכי יי כי גדול	16	ויסירו רגע ימתו וחצות וישירו בדרכי יי כי גדול						8	מותו לח וחצות לי	catchword is missing
יסור וכנניהו שר הלויים במשא על אנשים ויאמר חטאתי וישר העיתי	Chr 1 15:22 Job 33:27	13	יסור וכנניהו שר הלויים על אנשים ויאמר חטאתי וישר העיתי	17	יסר וכנניהו שר הלויים ישר על אנשים ויאמר		2 4	ישור לכ ישור לכ			9	יסור וכנניהו שר הלויים ישר על אנשים ויאמר חט	
יסר. ואת כל. חלבה יסיר כאשר יסר חלב הכשב מעל זבח יושר. ביום ההוא יושר השיר	Lev. 4:35 lsa. 26:1	14	יסר. ואת כל. חלבה יסיר כאשר יושר ביום ההוא יושר השיר	6	יושר ואת כל. חלבה יסיר יושר ביום ההוא יושר השיר		1	יושר לכ יוסר לכ			10	יושר ואת כל חלבה יסיר כ יושר ביום ההוא יושר השיר	

masora magna	Reference	sequence List 1 and Okhla ^H , #53	Okhla ^H , #53, fol. 33v/34r	Sequence Okhla ^P , #52	Okhla ^P , #52, fol. 41v/42r	sequence RNL ^{B19a} , fol. 474r	RNL ^{B19a} , fol. 474r	sequence Lutzki fol. 5v fol. 13v	JTS ²³² , fol. 5v	JTS ²³² , fol. 13v	sequence RNL ^{B1551} , fol. 3a-b	RNL ^{B1551} , fol. 3a-b	Remarks
	Ezek. 46:14 2 Chr 11:22	15	לרוס ומנחה תעשה עליו לראש ויעמד לראש רחבעם	18	לרס ומנחה. תעשה עליו לראש ויעמד לראש רחבעם					11		לרוס ומנחה תעשה עליו לראש ויעמד לראש רחבעם	
	Exod. 9:17 (Double.) Isa. 59:15	16	מסתולל בעמי מסתולל בעמי מסתולל בעמי מסתולל בעמי מסתולל. ותהי האמת נעדרת	1	מסתולל עורך. מסתולל בעמי מסתולל ותהי האמת נעדרת		4 3	משתולל לֹכְ לֹכְ משתולל לֹכְ לֹכְ	משתולל לֹכְ משתולל לֹכְ	12		מסתולל עורך מסתולל בע משתולל ותהי האמת נעדרת	
	Prov 23:2 Ezra 6:12	17	סכין ושמת סכין בלועיך שכין ואלהא די שכין שמיה	19	סכין ושמת סכין בלועיך שכן ואלהא די שכין שמיה					13		סכין ושמת סכין בלועיך שכין ואלהא די שכין שמה	Okhla ^H , BL ²⁰⁹¹ (332r), RNL ^{B19a} , Aleppo: שכין
	Lam 3:45 Isa. 51:23	18	סחי ומאוס ומאוס תשימנו שחי ושמתיה ביד מוגיך	20	סחי ומאוס תשימנו שחי ושמתיה ביד מוגיך		2			14	שחי לֹכְ שחי לֹכְ	סחי ומאוס תשימנו בקרב שחי ושמתיה ביד מוגיך	

masora magna	Reference	sequence List 1 and Okhla ^H , #53	Okhla ^H , #53, fol. 33v/34r	Sequence Okhla ^P , #52	Okhla ^P , #52, fol. 41v/42r	sequence RNL ^{B19a} , fol. 474r	RNL ^{B19a} , fol. 474r	sequence Lutzki fol. 5v fol. 13v	JTS ²³² , fol. 5v	JTS ²³² , fol. 13v	sequence RNL ^{B1551} , fol. 3a-b	RNL ^{B1551} , fol. 3a-b	Remarks
סחיש. וזה לך האות אכול דמלכים שחיס וזה לך האות אכול דמל	Kgs 2 19:29 Isa. 37:30	19	סחיש וזה לך האות אכול דמל שחיס וזה לך האות דישעי	7	סחיש וזה לך האות דמלכים שחיס וזה לך האות דישעי			1		שחיס לך סחיש לך	15	סחיש דמל וזה לך האות אכול הש שחיס דישע וזה לך האות אכול	Okhla ^H reads: סחיס
עשק. ויריבו רעי גרר עם רעי יצחק לאמר לנו המים. עשק. ובני עשק ואחיו	Gen. 26:20 Chr 8:39 1	20	עשק. ויריבו רעי גרר עם רעי עשק. ובני עשק אחיו	8	עשק ויריבו רעי גרר עשק ובני עשק אחיו						16	עשק ויריבו רעי גרר עשק ובני עשק אחיו ?	No ḥ-form/ Okhla ^H , Okhla ^P RNL ^{B1551}

5 Table 1a (Samekh–Sin–Occurences)

No.		BHS	Okhla we-Okhla recensions
BL ²⁰⁹¹ offers Sin while some manuscripts present Samekh			
4	Job 37:15	in Kennicott (K) no evidence for Sin/ Samekh interchange BL ²⁰⁹¹ , 322r: בשום	הַתְּדַע בְּשׁוּם־אֵלֹהִים וְהוֹפִיעַ אֹזֶר עֲנָנָו
	Ezra 5:1		בְּשֵׁם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עָלֵיהֶו
5	Lev. 2:14	in K no evidence for Sin/Samekh interchange BL ²⁰⁹¹ : ∅	אֲבִיב קִלְוִי בְּאֵשׁ גָּרֶשׁ כְּרִמֶּל
	Deut. 33:14		וּמִמֶּנּוּ גָרֶשׁ יְרִיחִים
6	Lam. 3:15	in K no evidence for Sin/Samekh interchange BL ²⁰⁹¹ , 344v: השבעני	הַשְּׁבִיעֵנִי בַמְרוֹזִים הַרְוֵנִי לַעֲנָה
	Gen. 50:5		אֲבִי הַשְּׁבִיעֵנִי לֵאמֹר
9	Deut. 4:48	in K no evidence for Sin/Samekh interchange BL ²⁰⁹¹ : ∅	וְעַד־הֵרָ שִׂיאָן הוּא תְרִמּוֹן
	Josh. 19:19		וּחְפָרִים וְשִׂיאָן וְאַנְחָרֶת
10	Ezra 6:7	Rostock Or. 32 (ashk.) = K153: ולסבי BL ²⁰⁹¹ , 366v: ולשבי	פַּחַת יְהוּדִיָּא וְלִשְׁבֵי יְהוּדִיָּא
	Isa. 59:20		וּבֵּא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל וְלִשְׁבֵי פֶשַׁע בְּיַעֲקֹב

No.		BHS	Okhla we-Okhla recensions
20	Gen. 26:20	MS Oxford Opp. Add. Qu. 47 = K5 (Ashk.) MS Oxford Poc. 395 = Kennicott 6 (Oriental): עסק BL ²⁰⁹¹ : ∅	וַיִּקְרָא שֵׁם־הַבְּאֵר עֵשֶׂק
	1 Chr. 8:39	List reads: עשק. ובני עשק ואחיו	ובני עֵשֶׂק אָחָיו
			Case 20: 1 Chr. 8:39: ובני עשק ואחיו RNL ^{B19a} without Waw.
		BL ²⁰⁹¹ offers Samekh while some manuscripts present Sin	
1	Qoh. 7:6	COPENR. 1. COPEN 1 (Cat. Allony & Kupfer) = K173: תחת השיר	כִּי כְקוֹל הַסִּירִים תַּחַת הַסִּיר
	Cant. 1:1		שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לְשֹׁלְמָה
2	Hos. 2:8	in K no evidence for Samekh/Sin interchange	לָכֵן הִנְגִּישׁךָ אֶת־דְּרָכֶךָ בְּסִירִים
	Prov. 25:20		וְשָׂר בְּשָׂרִים עַל לִבֶּי־רַע
3	Zech. 10:5	CAMB GC 404/625 = K93: בושים	וְהָיוּ כְגִבְרִים בּוֹשִׁים בְּטִיט חוּצוֹת בְּמִלְחָמָה
	Ezek. 32:30		בַּחֲתִיתָם מִגְבוֹרֶתְם בּוֹשִׁים
7	Jer. 31:22	K589; 4; 559: תשובב	נִמְקָה תִּסְוָבֵב גְּבַר
	Ps 60:3		אֲנַפֶּת תִּשׁוּבֵב לָנוּ
8	Deut. 2:1	LON BL 169 (Cat. Margoliouth)/LON BL Harley 1861 = K 111: ש primo	וַנִּסָּב אֶת־הַר־שַׁעֲרֵי יְמִים רְבִים
	Neh. 4:9		וַנִּשׁוּב כָּלֵנוּ אֶל־הַחוּמָה וַנִּשָּׁב כָּלֵנוּ אֶל־הַחוּמָה
11	1 Kgs. 8:7	in K no evidence for Samekh/Sin interchange	וַיִּסְכּוּ הַכְּרָבִים עַל־הָאֲרוֹן
	Gen. 8:1		וַיִּשְׁכּוּ הַמַּיִם

No.		BHS	Okhla we-Okhla recensions
12	Job 34:20	LON BL 169 (Cat. Margoliouth)/LON BL Harley 1861 = K 111: וישיבו ויסירו	וְיִסְרוּ אֲבִיר לֹא בִיד
	Ps. 138:5		וְיִשְׁרוּ בְדַרְכֵי יְהוָה
13	1 Chr. 15:22	K157, 235, 259: יסור; K117, 155: ישור; K89, 224, 253, 260: ישר	יִסַר בַּמִּשָּׁא
	Job 33:27		יִשָּׂר עַל־אֲנָשִׁים
14	Lev. 4:35	Oxford Bodl. Kennicott 10 (Neubauer 2324; ash., 13th) = K84: הכבש Oxford Corpus Christi England Ms 5 = K 69 (Neubauer 2435; ashk. 13th) PARIS BN Sam. 3 = K221: Samaritanus: מעל זבח in K no evidence for Sin/Samekh interchange	וְאֶת־כַּל־חֲלֵבָה יִסִּיר כַּאֲשֶׁר יוֹסֵר חֲלֵב־הַקֶּשֶׁב׃ מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים
	Isa. 26:1		בַּיּוֹם הַהוּא יוֹשֵׁר הַשִּׁיר־הַיְהוָה בְּאַרְצוֹ יְהוּדָה
15	Ezek. 46:14	K 76, 80, 83, 95, 96, 109, 112, 116, 150, 158, 177, 244, 253, 258, 260, 264, 384, 665 plene: לרוס in K no evidence for Sin/Samekh interchange	וְשָׂמוּ שְׁלִישִׁית הַיּוֹם לְרוֹס אֶת־הַסֵּלֶת
	2 Chr. 11:22		וַיַּעֲמֵד לְרֹאשׁ רְחֻבָנִים אֶת־אַבְיָה
16	Exod. 9:17	in K no evidence for Sin/Samekh interchange	עוֹדֵךְ מִסְתּוֹלֵל בְּעַמִּי לְבַלְתִּי שְׁלֹחַם
	Isa. 59:15		וַתְּהִי הָאָמֶת נַעְדָּרֶת וְסָר מִרַע מִשְׁתּוֹלֵל
17	Prov. 23:2	K 1, 17, 30, 89, 98, 99, 125, 150, 153, 164, 170, 176, 201, 226, 227, 228, 250; primo: 4, 95: סבין K 4, 93, 95, 119, 125, 228: plene בלועיד BL ²⁰⁹¹ : שבין	וְשָׂמַתְּ שִׁבּוֹן בְּלִיעָד
	Ezra 6:12		וְאֵלֶּהָא דִּי שְׁכוֹן שְׁמָה תְּמָה יִמְגָר כְּלִמְדָךְ וְעַם

No.		BHS	Okhla we-Okhla recensions
18	Lam. 3:45 Isa. 51:23	in K no evidence for Sin/Samekh interchange	סחי ומאוס תשימנו בקרב העמים וּשְׁמַתִּיהָ בְּיַד־מוֹגֵד אֲשֶׁר־אֶמְרוּ לְנַפְשָׁךְ שְׁחִי וְנַעֲבְרָה
19	2 Kgs. 19:29 Isa. 37:30	K30, forte 82: שחיס ~ סחיש ש forte א K155 Okhla ^a : סחיס K 82: supra rasura שחיס K93: סחיש, and K128: ס supra rasura K82: supra rasura שחיס	ובשנה השנית סחיש Okhla ^a : סחיס ובשנה השנית שחיס Okhla ^a : שחיס

5.1 Table 2 (List 2)

5.1.1 fol. 335v, bottom

red	list 2 (incomplete)
<p>ישקני ישקני חד מן אב מן יא בריש תיבות וסימני</p>	<p>Cant. 1:2 ישקני is one (element) of an alphabetical list (starting with יא and (their) references are:</p>
	<p><i>Okhla</i>^h #68 (25 cases) <i>Okhla</i>^p #67 (38 cases): An Alphabetical list of unique words that begin with Yod and each of them occurs only once, and (their) references are:</p>
<p>יאנה. לא יאנה לצד לצדיק כל און.</p>	<p>Prov. 12:21 1</p>
<p>יבואוני. רחמיך ואחיה.</p>	<p>Ps. 119:77 2</p>
<p>יגיד. גם במדעך מלך אל קקלל.</p>	<p>Qoh. 10:20 3</p>
<p>ידבר. עמים תחתינו.</p>	<p>Ps. 47:4 4</p>
<p>יהודה. ומתניה בן מיכה.</p>	<p>Neh. 11:17 5</p>
<p>יורם. כאשר יורם משור.</p>	<p>Lev. 4:10 6</p>
<p>יזל. מים מ' מדליו וזרעו במים.</p>	<p>Num. 24:7 7</p>
<p>יחס. על דל ואביון.</p>	<p>Ps. 72:13 8</p>
<p>יטב. ומן די עלך ועל אחד.</p>	<p>Ezra 7:18 9</p>
	<p><i>יטב</i> does not match the list's properties (מן חד חד); cf. <i>Okhla</i>^h #68 Ezra 7:18, RNL^{B19a}: <i>ומה</i>, and plene <i>עליך ועל אחיך</i></p>
<p>יטב. וגם באו עב' עבדי המלך.</p>	<p>1 Kgs 1:47 10</p>
<p>ייהל. והיה שארית יעקב.</p>	<p>Mic. 5:6 11</p>
<p>יכנס. בונה ירו' ירושלם יי נדחי ישראל יכנס.</p>	<p>Ps. 147:2 12</p>
<p>ילוה. ותהר עוד ותלד בן ותאמר עתה הפעם.</p>	<p>Gen. 29:34 13</p>

red			list 2 (incomplete)
	ימר. ולא ימכרו ממנו ולא ימר. Ezek. 48:14	14	
	ינבון. עוד ינבון בשיבה דשנ דשנים. Ps. 92:15	15	
	ישבעון. תתן להם ילקטון. Ps. 104: 28	16	
	יענה. שדי מצאנוהו שגיא Job 37:23	17	missing in <i>Okhla</i> ^H
	יפרה. ויצא חטר מגזע. Isa. 11:1	18	missing in <i>Okhla</i> ^H
	יצו ייי אתך את הברכה באסמך בכל. Deut. 28:8	19	RNL ^{B19a} : ובכל
<i>Quf</i>		20	missing
<i>Resh</i>		21	missing
<i>Shin/Sin</i>	Cant. 1:2 (see beginning)	22	missing
<i>Taw</i>		23	missing

5.2 Table 3 (List 3)

5.2.1 fol. 335v, figure in the middle of the page

masora magna	English Translation/Reference	Okhla ^a , #54	Okhla ^a , #53	Remarks
blue				list 3 complete
בשבתו חד מן ט' זוגין מן חד וחד חד י' בסוף תיבותא וחד ו' וסימניה	(the term) בשבתו is one of nine pairs of unique words of which one has a <i>Yod</i> and the other has a <i>Waw</i> at the end of the word	חד מן ט' זוגין מן חד וחד חד י' וחד י' בסוף תיבותא ולית דכותהון	ט' זוגין מן חד וחד חד י' וחד ו' בסוף תיבו ולי וסימניהון	catchword from Prov. 31:23: בשבתו
1 בשבתי כי נדר נדר עבדך.. בשבתו נודע בשערים בעלה בשבתו עם זקני	2 Sam. 15:8; Prov. 31:23			
2 ברצותי. ועוד ברצותי בבית ייי. ברצותו. כי אמר לא יסכן גבר ברצותו עם. ברצותי	1 Chr. 29:3; Job 34:9			
3 תרבי גדלתי וחסב. גדלתו בהראותו את עשר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדלתו ימים רבים שמנים ומאת	Ps. 71:21; Esth. 1:4			
4 דורי נסע ונגלה. דורו מעצר ומשפט לקח	Isa. 38:12; Isa. 53:8			
5 כבדי. כלו בדמעות עיני. חמרמרו מעי נשפך לארץ כבדי על שבר בת עמי. כבדו. עד יפלה חץ כבדו	Lam. 2:11; Prov. 7:23			
6 כערכי ואתה אנוש כערכי אל אלופי ומיודעי. כערכו. והכסף והזהב נתן כערכו	Ps. 55:14; 2 Kgs 23:35			
7 והטי. שמעי בת וראי והטי.. והטו. ועתה הסירו את	Ps. 45:11; Josh. 24:23			

	masora magna	English Translation/Reference	Okhla ^H , #54	Okhla ^P , #53	Remarks
8	ומכאובי כי אני לצלע נכון. ומכאובו. כל תפלה כל תחנה דדברי הימים	Ps. 38:18; 2 Chr. 6:29			
9	ובביתי ישא ביום ההוא ובביתי. יאמר. ובביתו. ויכל שלמה את בית	Isa. 3:7; 2 Chr. 7:11			

5.3 Table 4 (List 4)

5.3.1 fol. 335v, figure in the middle of the page

pink	sequence RNL ^{B19a}	RNL ^{B19a} , fol. 374v	sequence Okhla ^p , #17	Okhla ^p , #17, fol. 23r same sequence as in list 4	List 4 complete
<p>חגור ד' וא' וחגור. וסימניה</p> <p>The word חגור occurs in 4 cases, and another one that is written with a <i>Waw</i>, וחגור, and (their) references are:</p>		<p>חגור ד' וחד וחגור ב' מל' ג' חס וסימנהון</p> <p>The word חגור (occurs) four times, and there is one case (written as) וחגור [i.e. with a <i>Waw</i>], two times (the word is written) <i>plene</i> and three times defective, and (their) references are:</p>		<p>אָב מִן דָּא וְחַד וְאָ דְלוֹג וְסִימְנֵהוֹן</p> <p>catchword: וְחַגוֹר Prov. 31:24</p> <p>cf. Weil #3275, but here with further references as to plene and defective writing:</p> <p>חַגוֹר [ה'] ד' וְחַד וְחַגוֹר ג' מל' וּב' חַס וְסִימְנֵהוֹן:</p>	
<p>והם עם האבן הגדולה</p> <p>2 Sam. 20:8 (RNL^{B19a}: הם)</p>	1	1	1	חגור הם עם האבן הגדולה	No reference for that variant in Kennicott
<p>חגור. ואלישע הנביא קרא לאחד</p> <p>2 Kgs 9:1</p>	2	3	2	חגור ואלישע הנביא קרא	
<p>חגור. חגור. ויאמר. לגחזי חגור מתנ מתניך</p> <p>2 Kgs 4:29</p>	3	2	3	חגור ויאמר לגחזי חגור מתני	
<p>חגור חב. חרבך על ירך גבור הודך והדרך</p> <p>Ps. 45:4</p>	4	4	4	חגור חרבך על ירך גבור	
<p>סדין עשתה. ותמכור וחגור נתנה לכנעני</p> <p>Prov. 31:24</p>	5	5	5	וחגור סדין עשתה ותמכר	

5.4 Table 5 (List 5)

5.4.1 fol. 335v, figure in the middle of the page

orange	RNL ^{B19a} , fol. 26v	List 5 complete
כלָּנָה	כלָּנָה בִּ וְסִימְנִיהַ.	catchword כָּלָּנָה Prov. 31:29
	עלית Prov. 31:29 1	
	עלי Gen. 42:36 2	בִּ וְאֵת עֲלִית כָּל כָּלָּנָה RNL ^{B19a} masora parva

5.5 Table 6 (List 6)

5.5.1 fol. 335v, figure in the middle of the page

green	Gen.	se- quence RNL ^{B19a}	RNL ^{B19a} , 118r תביא יג וְסִימְנֵהוּן	RNL ^{B19a} , 159v תביא יג וְסִימְנֵהוּן	RNL ^{B19a} , 242v תביא יג וְסִימְנֵהוּן	RNL ^{B19a} , 255v תביא יג וְסִימְנֵהוּן	se- quence JTS ²³²	JTS ²³² , 48r תביא יג וְסִימְנֵהוּן	se- quence Okhla ^H , 69r (Og- nibeni #1F)	Okhla ^H -2, 69r (Og- nibeni #1F) תביא חד מן יג	List 6 complete
ומכל החי ומ ומכל בשר שנים מכל תביא אל התבה להחיות אתך	Gen. 6:19	1	ומכל החי	החי	החי	ומכל החי	1	החי	1	ומכל החי מכל בשר	
תביא כבש בן. שנתו לעולה או	Lev. 12:6	4	ובמלאת ימי טהרה	ובמלאת	ובמלאת	ובמלאת	4	ובמלאת	4	ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת	
ראשית בכורי אדמתך תביא בית.	Exod. 23:19	2	ראשית דגגך	בכורי	בכורי	בכורי	2	בכורי	2	בכורי ראשית בכורי אדמתך	

	green		se- quence RNL ^{B19a}	RNL ^{B19a} , 118r תביא יג וסימנהון	RNL ^{B19a} , 159v תביא יג וסימנהון	RNL ^{B19a} , 242v תביא יג וסימנהון	RNL ^{B19a} , 255v תביא יג וסימנהון	se- quence JTS ²³²	JTS ²³² , 48r תביא יג וסימנהון	se- quence Okhla ^a , 69r (Og- nibeni #1F)	Okhla ^a -2, 69r (Og- nibeni #1F) תביא חד מן יג	List 6 com- plete
4	וחברו. ראשית בכורי אדמתך תביא בית יי אלהיך	Exod. 34:26	3	וחבירו	וחביר	וחבירו	וחבירו	3	וחבירו	3	וחברו ראשית בכורי אדמת	
5	לא תביא. אל תועבה אל ביתיך והיית חרם כמהו שק שקץ תשקצני	Deut. 7:26	6	ולא תביא תועבה	תועבה	תועבה	תועבה	5	תועבה	6	תועבה ולא תביא תועבה אל	
6	לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב מראש	Deut. 23:19	5	אתנן זונה ומחיר כלב	אתנן	אתנן	אתנן	6	אתנן	5	אתנן לא תביא אתנן זונה	
7	מראשית פרי. האדמה	Deut. 26:2	7	ולקחת מראשית	מראשית	מראשית	מראשית	7	מראשית	7	מראשית ולקחה מראשית כל	RNL ^{B19a} : כל פרי האדמה; see remarks in BHS. Like RNL ^{B19a} also Vat. ebr. 14.
8	כי אתה תביא. את בנ בני ישראל	Deut. 31:23	8	ויצו את יהושע בן נון	ויצו	ויצו	ויצו את יהושע	8	בני יש	8	ויצו את יהושע בן נון	fol. 118r
9	תביא לשר. האלף	1 Sam. 17:18	9	ואת עשרת	עשרת	עשרת	<<>>	9	עשרת	9	חריצי ואת עשרת חריצי	fol. 159v
10	תשמע זעקה.	Jer. 18:22	10	תשמע זעקה	זעקה	זעקה	תשמע זעקה	10	זעקה	10	תשמע זעקה מבתיכם כי	fol. 225v
11	הלא פרש.	Isa. 58:7	11	מרודים ועניים	מרודים	מדומים	מרודים	11	עמים [?עניים]	11	פרש הלא פרש לרעב לח	fol. 242v פרס: RNL ^{B19a}

	green		se- quence RNL ^{B19a}	RNL ^{B19a} , 118r תביא יג וסימנהון	RNL ^{B19a} , 159v תביא יג וסימנהון	RNL ^{B19a} , 242v תביא יג וסימנהון	RNL ^{B19a} , 255v תביא יג וסימנהון	se- quence JTS ²³²	JTS ²³² , 48r תביא יג וסימנהון	se- quence Okhla ^H , 69r (Og- nibeni #1F)	Okhla ^H -2, 69r (Og- nibeni #1F) תביא חד מן יג	List 6 com- plete
12	ואתה תביא.	Job 14:3	12	אף על זה	במשפט	במשפט	במשפט	12	במשפט	12	במשפט אף על זה פקחת עיניך	RNL ^{B19a} : ואתי, no reference for that variant in Kennicott.
13	מִמֶּ	Prov. 31:14	13	היתה כאניות סוחר	ממרחק	ממרחק	היתה כאניות	13	ממרחק	13	ממרחק היתה כאניות סוחר	

5.6 Table 7 (List 7)

5.6.1 fol. 335v, upper margin

	masora magna	English Translation/Reference	Remarks
	dark blue		List 7 complete
	פיהו כֹּ בלישׁ. וסימניה.	The term פיהו occurs 20 times in this form, and (their) references are [...]:	in situ; catchword: Cant 1:2: פִּיהוּ
1	ודברה אליו ושמת את הדברים האלה כל	Exod. 4:15	BHS absent
2	זכרו נפלאותיו אשר עשה ומופתיו משפטי פיהו.	1 Chr. 16:12	
3	מלא מרמות.	Ps. 10:7	
4	ואי ואיוב הבל יפצה פיהו.	Job 35:16	
5	הן יעשק נהר ויבשו יבט יגיה ירדן	Job 40:23	
6	לב חכם ישכיל פיהו.	Prov. 16:23	

	masora magna	English Translation/Reference	Remarks
7	ערב לאיש לחם שקר.	Prov. 20:17	
8	ראמות לאויל חכמות.	Prov. 24:7	
9	טמן עצל ידו בצלחת	Prov. 19:24	
10	נפש עמל עמלה לו.	Prov. 16:26	
11,12	תחלת דברי פיהו סכלות ואחרית פיהו הול' הוללות רעה	Qoh. 10:13	
13	צדיק הוא ייי כי פיהו מריתי שׁ	Lam. 1:18	
	שמעו נא כל העמים וראו את מכאובי	(Lam. 1:18)	*nota acc. not in the biblical main text 343v מכאובי BHS
14	ויתן בעפר פיה פיהו אולי יש.	Lam. 3:29	
15	ישקיני מנשיקות פיהו כי.	Cant. 1:2	ישקיני BHS
	ישקיני מנשיקות פיהו	(Cant. 1:2)	
	ופיהו מבית לכותרת.	1 Kgs 7:31	לכתרת BHS
17	ואתה לא תמלט מידו	Jer. 34:3	ופיהו
18	תורת אמת היתה בפיהו	Mal. 2:6	
19	כי אין בפיהו נכונה	Ps. 5:10	
20	כל עמל האדם לפיהו ואת	Qoh. 6:7	

5.7 Table 8 (List 8)

5.7.1 fol. 335v, upper margin

masora magna	masora parva on the verses listed	English Translation/ Reference	Parallel in LM (ed. Breuer)	Parallel in RNL ^{B3}	JTS ²³² (E. N. Adler Ms. 346)	Okhla ^p , #42	Okhla ^h , #43	RNL ^{B1551} fol. 2a	Remarks
red									List 8 complete
אלפא ביתא מן חד וחד ה בסוף בתיבות ומפיק ה וסימנ		An alphabetical list in which the letter He at the end of the word is marked with a mappiq and (their) references are [...]	fol. 88v: אלפבית מן חד חד מפק הי לְ 144v: אלפבית מן חד חד מפ הי בסוף תיב. fol. 152v: אלפבית מן חד חד מפ הי בס תיב.	fol. 38r: אב מן חד וחד מפיק בסוף תיבו ול וסימניהון	fol. 31v: אב מן חד וחד מפיק בסוף תיבותא				in situ: catchword Prov. 31:10: מְכַרָּה
1 אוה כי בחר. ייי בציון אוה למושב	no entry (305v)	Ps. 132:13							
2 בזה לכן כה. אמר ייי הנני נתן	no entry (223r)	Ezek. 29:19	fol. 153r: mp note on Ezek. 29:19: ל מן אלפב.						ad loc. Ezek. 29:19 in both Okhla ^h and Or 2091 the quotation offers the word אדני (RNL ^{B159a} : אדני יהוה)

	masora magna	masora parva on the verses listed	English Translation/ Reference	Parallel in LM (ed. Breuer)	Parallel in RNL ^{B3}	JTS ²³² (E. N. Adler Ms. 346)	Okhla ^P , #42	Okhla ^H , #43	RNL ^{B1551} fol. 2a	Remarks
3	גשמה בן אדם. אמר לה את ארץ	no entry (218r), Bible text reading without mappiq and He with rafe: גְּשָׁמָה	Ezek. 22:24		fol. 144v: mp note on Ezek. 22:24: לֹא מִפּוֹ הִי מִן אֵלֶב		גשמה חזה הוית באדין מן קל [Okhla ^P does not refer to Ezek. 22:24, but to Dan. 7:11]	גשמה והובד גשמה ויהבת לי [Okhla ^H does not refer to Ezek. 22:24, but to Dan. 7:11]		
4	דודה מי זאת עולה מן המדבר מת מתרפקת על דודה תחת	no entry (337v)	Cant. 8:5			fol. 56r: mp note on Jer. 27:11; masora magna refers to דודה				
5	השה. כי השה. אלוה חכמה ולא חלק לה	no entry (322v)	Job 39:17	הִשָּׂה לִּי מִפֶּקַע				השה כי השה. אלוה חכמה		
6	והודעת. והודעתה בן אדם התשפט התשפט	no entry (217v)	Ezek. 22:2		88v: missing 144v: missing 152v: missing B3 offers mp note: לֹא					
7	וגלה. ויאמר. אלי מה אתה רואה	no entry (260v)	Zech. 4:2		88v: missing 144v: missing 152v: missing B3 offers mp note: לֹא	וגלה ויאמר אלי מה אתה	וגלה והנה מנורת זהב כלה		siman differs	
8	והשקה. את. מים והיתה אם נטמאה	[Torah missing]	Num. 5:27	וְהִשְׁקָה לֹא מִפֶּקַע				והשקה את המים והיתה אם	without article	

	masora magna	masora parva on the verses listed	English Translation/ Reference	Parallel in LM (ed. Breuer)	Parallel in RNL ^{B3}	JTS ²³² (E. N. Adler Ms. 346)	Okhla ^P , #42	Okhla ^H , #43	RNL ^{B1551} fol. 2a	Remarks
9	זכורה ונתנה יי ה אלהיך בידך	[Torah missing]	Deut. 20:13			fol. 50r: mp note on Jer. 21:14; masora magna refers to זכורה			זכורה ונתנה יי אלהיך לפניך contamination Deut. 20:13 with Deut 7:2.23	Deut. 20:13: זכורה ונתנה יי Okhla ^H reads contamination Deut. 20:13 with Deut 7:2.23
10	חכה כי נפת הטפנה שפתי זרה	no entry (325v)	Prov. 5:3						חכה כי נפת הטפנה שפת	
11	טבחה. טבחה. טבחה מסכה יינה אף ערכה	no entry (327r)	Prov. 9:2						טבחה טבחה טבחה מסכה	
12	ימה. כה אמר. יי הנני רב	no entry (170v)	Jer. 51:36		no entry in B3				ימה לכן כה אמר יי הנני	
13	כביכור כביכורה. והיתה ציצת נובל צבי תפארתו	no entry (185r)	Isa. 28:4		fol. 21r mp note on Isa. 28:4: ל מפ הי וז לא מפ הי, i.e. unique form with mappiq (in the) He, and (there is) another form (like this) that has no mappiq in the He [referring to Hos 9:10]	fol. 7r: mp note on Isa. 28:4; masora magna refers to כבכורה לכ מפק הי fol. 50r: mp note on Jer. 21:14; masora magna refers to כבכורה			כביכורה ??? ציצת נבל	כביכור כביכורה defective in Okhla ^H und Okhla ^P and RNL ^{B19a}

	masora magna	masora parva on the verses listed	English Translation/Reference	Parallel in LM (ed. Breuer)	Parallel in RNL ^{B3}	JTS ²³² (E. N. Adler Ms. 346)	Okhla ^P , #42	Okhla ^H , #43	RNL ^{B1551} fol. 2a	Remarks
14	לחננה. אתה. תקום תרחם	no entry (297r)	Ps. 102:14			fol. 56r: mp note on Jer. 27:11; masora magna refers to לחננה		לחננה כי עת לחננה כי בא	לחננה אתה תקום תרחם	Ps. לחננה 102:14 Okhla ^H reads a different part from the verse: כי עת לחננה כי בא
15	מדה. ארוכה. מארץ מדה ורחבה	no entry (313r)	Job 11:9	מדה ל מפק	88v: missing 144v: missing 152v: missing					
	מכרה. אשת. חיל מי ימצא	no entry (335v)	Prov. 31:10			fol. 7r: mp note on Isa. 28:4; masora magna refers to מכרה			מכרה אשת חיל מי ימצא	
16						ל כות [מפק] הי				
						fol. 50r: mp note on Jer. 21:14; masora magna refers to מכרה				
						fol. 56r: mp note on Jer. 27:11; masora magna refers to מכרה				

masora magna	masora parva on the verses listed	English Translation/ Reference	Parallel in LM (ed. Breuer)	Parallel in RNL ^{B3}	JTS ²³² (E. N. Adler Ms. 346)	Okhla ^p , #42	Okhla ^H , #43	RNL ^{B1551} fol. 2a	Remarks
17	נצה. ובגפן. שלשה שריגי. והיא כפורחת עלתה נצה	[Torah missing] Gen. 40:10			fol. 7r: mp note on lsa. 28:4; <i>masora magna</i> refers to נצה ל מפק הי			נצה ובגפן שלשה שרי	
18	שימה.	[Torah missing] Deut. 31:19						שימה ועתה כתבו לכם את	
19	עצה	[Torah missing] Deut. 20:19						עצה כי תצור אל עיר ימים	
20	פנה	Prov. 7:8: no entry (326v), and reading: פינה, the Yod indicated as deleted: פנה	Prov. 7:8 פנה ל מפק					פנה עובר בשו	
21	צדה	Ps. 132:15: no entry (333v), but variant in reading: מקנה instead of מקנה	Ps. 132:15 פנה ל מפק					צדה ברך אברך	
22	קנה	Prov. 27:8: no entry (333v), but variant in reading: מקנה instead of מקנה no entry (318v)	Prov. 27:8					?קנה	

	masora magna	masora parva on the verses listed	English Translation/Reference	Parallel in LM (ed. Breuer)	Parallel in RNL ^{B3}	JTS ²³² (E. N. Adler Ms. 346)	Okhla ^P , #42	Okhla ^H , #43	RNL ^{B1551} fol. 2a	Remarks
23	ראה		Job 28:27			[Job 28:27] fol. 50r: mp note on Jer. 21:14; masora magna refers to ויספרה טו				ראה?
24	שביה	[Torah missing]	Deut. 21:13							שביה
25	תלה	[Torah missing]	Jer. 30:18		fol. 88v: mp note on Jer. ל מפק: 30:18 הי					תלה

Additions

	[Torah missing]		Gen. 5:29			fol. 50r: mp note on Jer. 21:14; masora magna refers to אררה				
	[Torah missing]		Exod. 21:10			fol. 50r: mp note on Jer. 21:14; masora magna refers to שארה				
	[Torah missing]		Lev. 13:20	ושערה ל מפק		fol. 7r: mp note on Isa. 28:4; masora magna refers to ושערה				ל [מפק] הי

masora magna	masora parva on the verses listed	English Translation/ Reference	Parallel in LM (ed. Breuer)	Parallel in RNL ^{B3}	JTS ²³² (E. N. Adler Ms. 346)	Okhla ^p , #42	Okhla ^H , #43	RNL ^{B1551} fol. 2a	Remarks
	[Torah missing]	Lev. 18:23	לְרִבְעָה לֹ מִפֶּקֶד						
	no entry (193r), and וּמִפְעֻרְבָּה written without mappiq	Isa. 45:6	וּמִפְעֻרְבָּה לֹ מִפֶּקֶד						
	no entry (193r), reading with mappiq	Isa. 45:18	לְוִנְנָה לֹ מִפֶּקֶד						
		Jer. 21:14			fol. 50r: mp note on Jer. 21:14; masora magna refers to ביערה				
	no entry (156r)	Jer. 33:2	עוֹשֶׂה לֹ מִפֶּקֶד						
	no entry (254v), and רִבְבָה written without mappiq	Nah 2:14	לְרִבְבָה לֹ מִפֶּקֶד	no entry in B3					
		Nah. 3:9	עֲצָמָה לֹ מִפֶּקֶד						
		Ps. 68:10	לְוִנְנָתָה לֹ מִפֶּקֶד						

masora magna	masora parva on the verses listed	English Translation/Reference	Parallel in LM (ed. Breuer)	Parallel in RNL ^{B3}	JTS ²³² (E. N. Adler Ms. 346)	Okhla ^P , #42	Okhla ^H , #43	RNL ^{B1551} fol. 2a	Remarks
		Ps. 109:27	עֲשִׂיתָ לְ מִפֶּק						
		Lam. 1:5	הוֹגֵה לְ מִפֶּק						
	no entry (fol. 359r), but גְּשָׁמָה with written <i>dagesh</i> in the Shin? (usually, the dot is above)	Dan 7:11				גשמה (as גְּשָׁמָה)	גשמה (as גְּשָׁמָה)		
	no entry (268v)	Ruth 2:7				שבתה (as שְׁבִתָּה)			
	[Torah missing]	Gen. 47:13				ותלה (as וּתְלָה)			
	(???) no entry	Jer. 27:11			fol. 56r: mp note on Jer. 27:11: וְעִבְדָּה				

6 Bibliography

- Beit-Arié, Malachi. 1993. *Hebrew Manuscripts of East and West. Towards a Comparative Codicology*, The Panizzi Lectures 1992 (London: British Library).
- Breuer, Mordechai. 2002. *The Masora Magna to the Pentateuch by Shmuel ben Ya'aqov (Ms. 2b)* (Jerusalem: The Masora Foundation).
- Cancik-Kirschbaum, Eva. 2012. "Phänomen von Schriftbildlichkeit in der keilschriftlichen Schreibkultur Mesopotamiens", in: *Schriftbildlichkeit: Wahrnehmbarkeit, Materialität und Operativität von Notationen*, ed. Sybille Krämer, Eva Cancik-Kirschbaum, and Rainer Totzke (Berlin: Akademie Verlag), 101–21.
- . 2015. "Stabilität, Change Management und Iteration: Listenwissenschaft in Mesopotamien", in: *Wissen in Bewegung: Institution – Iteration – Transfer*, ed. Eva Cancik-Kirschbaum and Anita Traninger, Episteme in Bewegung 1 (Wiesbaden: Harrassowitz), 289–305.
- Díaz Esteban, Fernando. 1975. *Sefer 'Oklah Wē-'Oklah: Colección de listas de palabras destinadas a conservar la integridad del texto hebreo de la Biblia entre los Judíos de la edad media*, Textos y Estudios 4 (Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas).
- Dotan, Aron. 2014. *Masora of Codex Leningrad (B19a) as Arranged, Deciphered, and Annotated by Prof. Aron Dotan with the Assistance of Nurit Reich* (Tel Aviv: Tel Aviv University) (Accordance Edition, Version 5.0).
- . 2005. *The Awakening of Word Lore: From the Masora to the Beginnings of Hebrew Lexicography*, Sources and Studies: New Series 7 (Jerusalem: The Academy of the Hebrew Language).
- . 1977. *Thesaurus of the Tiberian Massora: A Comprehensive Alphabetical Collection of Masoretic Notes of the Tiberian Bible Text of the Aaron Ben Asher School. Sample Volume. The Massora to the Book of Genesis in the Leningrad Codex* (Tel Aviv: Tel Aviv University).
- Elliger, Karl, Wilhelm Rudolph, Hans Peter Rieger, and Joseph Ziegler, eds. 1997. *Biblia Hebraica Stuttgartensia*. 5th rev. ed. (Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft).
- Frensdorff, Salomon. 1864. *Das Buch Ochlah W'Ochlah* (Hannover: Hahn'sche Hofbuchhandlung).
- Ginsburg, Christian D. 1880–1885. *The Massorah Compiled from Manuscripts, Alphabetically and Lexically Arranged*, 4 vols. (London: Fromme).
- Halperin, Dalia-Ruth. 2018. "The Three Riders: The Apocalypse in the Figured Micrography of BL Add 21160", *Journal of Jewish Studies* 69,2 (2018), 340–73.
- Hilgert, Markus. 2009. "Von 'Listenwissenschaft' und 'epistemischen Dingen': Konzeptuelle Annäherungen an altorientalische Wissenspraktiken", *Zeitschrift für allgemeine Wissenschaftstheorie* 40,2 (2009), 277–309.
- Hupfeld, Hermann. 1867. "Ueber eine bisher unbekannt gebliebene Handschrift der Masorah", *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* 21 (1867), 201–20.
- Kennicott, Benjamin. 1776–1780. *Vetus Testamentum Hebraicum cum variis lectionibus*, 2 vols. (Oxford: Clarendon Press).

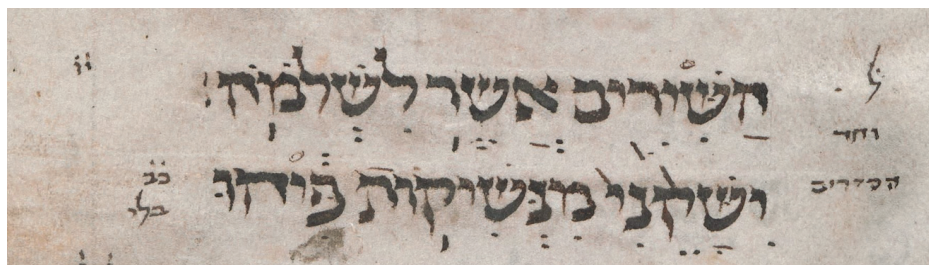
- Liss, Hanna. 2021a. "Masorah as Counter-Crusade? The Use of Masoretic List Material in MS London, British Library Or. 2091", in: *Philology and Aesthetics: Figurative Masorah in Western European Manuscripts*, ed. Hanna Liss and Jonas Leipziger (Frankfurt am Main et al.: Peter Lang), 131–75.
- . 2021b. "Negation oder Transformation? Illustrative Auflösung masoretischer Listen in einem mittelalterlichen hebräischen Manuskript", in: *(Nicht)Wissen – Dynamiken der Negation in vormodernen Kulturen*, ed. Şirin Dadaş und Christian Vogel (Wiesbaden: Harrassowitz), 313–30.
- Lyons, David. 1999. *The Cumulative Masora: Text, Form and Transmisson. With a Facsimile Critical Edition of the Cumulative Masora in the Cairo Prophets Codex* (Beer Sheva: Ben-Gurion University of the Negev).
- Margoliouth, George. 1899. *Catalogue of the Hebrew and Samaritan Manuscripts in the British Museum*, vol. 1 (London: British Museum).
- Neubauer, Adolf D. 1886. *Catalogue of the Hebrew Manuscripts in the Bodleian Library and in the College Libraries of Oxford: Including Mss. in Other Languages, Which Are Written with Hebrew Characters, or Relating to the Hebrew Language or Literature; and a Few Samaritan Mss.* Catalogi Codd. Mss. Bibliothecae Bodleianae Pars 12. (Oxford: Clarendon Press).
- Ofer, Yosef. 2019. *The Masora on Scripture and Its Methods*, trans. Michael Glatzer (Berlin: De Gruyter).
- Offenberg, Sara. 2016. "Jacob the Knight in Ezekiel's Chariot: Imagined Identity in a Micrography Decoration of an Ashkenazic Bible", *AJS Review* 40,1 (2016), 1–16.
- Ognibeni, Bruno. 1995. *La Seconda Parte del Sefer 'Oklah We'Oklah: Edizione del ms. Halle, Universitätsbibliothek Y b 4° 10, ff. 68–124*, *Textos y Estudios* 57 (Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas; Fribourg: Université Fribourg).
- Olszowy-Schlanger, Judith. 2017. "Glossary of Difficult Words in the Babylonian Talmud (Seder Mo'ed) on a Rotulus", in: *Jewish Education from Antiquity to the Middle Ages: Studies in Honour of Philip S. Alexander*, ed. George J. Brooke and Renate Smithuis, *Ancient Judaism and Early Christianity* 100 (Leiden/Boston: Brill), 296–323.
- Richler, Benjamin. 2008. *Hebrew Manuscripts in the Vatican Library: Catalogue. Compiled by the Staff of the Institute of Microfilmed Hebrew Manuscripts, Jewish National and University Library, Jerusalem* (Vatican City: Biblioteca Apostolica Vaticana).
- Rost, Hanna-Barbara. 2018. "Masoretisches Bildmaterial in ausgewählten aschkenasischen und nordfranzösischen Bibel-Handschriften des 13. und 14. Jahrhunderts – Ikonographie und Interpretation", Unpublished MA thesis, Heidelberg Center for Jewish Studies.
- Schenker, Adrian et al. eds. 2004–. *BHQ: Biblia Hebraica Quinta* (Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft).
- Schmidt, Susan Lynn. 2020. "The Carpet Illuminations of Codex Leningrad National Library of Russia Ms. Evr. I B 19a", PhD diss., The University of the Holy Land Jerusalem, ed. ProQuest 27827878, 2020 (open access: <https://t1p.de/yd4c> [accessed 01/2023]).

- Seemann, Sebastian. 2016. “Das Buch Ochla we-Ochla und die Masora Magna in der Bibelhandschrift MS Berlin SBB-PK Ms. or. Fol 1213: Eine exemplarische Studie zum Buch Exodus”, Unpublished MA thesis, Heidelberg Center for Jewish Studies.
- . 2021. “The Okhla Lists in MS Berlin Or. Fol. 1213 (Erfurt 3)”, in: *Philology and Aesthetics: Figurative Masorah in Western European Manuscripts*, ed. Hanna Liss and Jonas Leipziger (Frankfurt am Main et al.: Peter Lang), 243–62.
- Seror, Simon. 1989. *Les Noms de Juifs de France au Moyen Âge* (Paris: Centre national de la recherche scientifique).
- Smithuis, Renate. 2022. “Masora Figurata Explained: Page Layout, Text Layout and the Selection and Organisation of Masoretic Content in the Ashkenazi Bible British Library, MS Or. 2091”, *Corpus Masoreticum Working Papers* 3 (2022), 51–111.
- Steiner, Richard C. 1996. “Ketiv–Qere or Polyphony: The ψ – ψ Distinction According to the Masoretes, the Rabbis, Jerome, Qirqisānī, and Hai Gaon”, in: *Studies in Hebrew and Jewish Languages Presented to Shelomo Morag*, ed. Moshe Bar-Asher (Jerusalem: Bialik), *151–*79.
- Weil, Gérard E. 1971. *Massorah Gedolah iuxta Codicem Leningradensem B 19a*, vol. 1 (Rome: Pontificium Institutum Biblicum).
- Weiss, Judy. 2009. “The Masorah of The Jewish Theological Seminary of America Library Manuscript 232 (E. N. Adler Ms. 346)”, PhD diss., The Graduate School of The Jewish Theological Seminary.
- Ya‘aqov ben Ḥayyim, ed. 1524–1525. *Miqraot Gedolot*, 2nd ed. (Venice: Daniel Bomberg).
- Zewi, Tamar, and Amir Ashur. 2020. “Early Genizah Fragments of Saadya Gaon’s Bible Translation Copied by Samuel B. Shechaniah B. Amram”, *Journal of Semitic Studies* 65,2 (2020), 435–472.

7 Linked Endnotes with Pictures

You can get back to the text by using the page navigation tool ‘Previous view’ (⏪ or ⌘+⏪) in Acrobat Pro (MacOS/Windows) or ‘Back in Page History’ (⌘+⏪) in Preview (MacOS).

i

iii

בן חדר וחד חדר ס וחד	בן חדר וחד חדר ס וחד	זוטר לו עשיו מע שרים	זוטר לו עשיו מע שרים
שוכל חדר לי וכימניהן	שוכל חדר לי וכימניהן	כבוס עפר כן יוצפתק	כבוס עפר כן יוצפתק
ענד כפתולו בעני	כפתולו	פרץ נול מעב גר	פרץ נול מעב גר
ותהי האמת נעדרת	כשתולו	בדודן דקו כחריו	בדודן דקו כחריו
ויום הקריב נעחת נטרי	גרש	ויהיו הרמיעים השענים	ויהיו הרמיעים השענים
וזמנך תמיות טמט	גרש	הקן יפה דודי	הקן יפה דודי
ונטן ונסע הכהדה	ונכב	בלו יוכו תמליו	בלו יוכו תמליו
ויהי כוטר שמישע יוצבע	ונעזב	ידיו גלילי הב	ידיו גלילי הב
כעשעש אשר על טפת	טייזן	חור טרם ותכלת	חור טרם ותכלת
וחפרים ושייזון	ושייזון	יום ישועתי יאלי	יום ישועתי יאלי
כי המרובים פעלים	ויסנו	לי כי הייתי נאכס	לי כי הייתי נאכס
ויזר זהים את עז	וישנו	אנני יי הוטיעה נז	אנני יי הוטיעה נז
ויות כל חלסה יסיר	יוכר	אנני יי תהי נז יזנק	אנני יי תהי נז יזנק
ביום ההוא יזטר השיז	יוטר	נור כיה ויחפרהו	נור כיה ויחפרהו
זהו לך היוות דמליכב	כחיש	ויקברוהו בקברותו יזטר	ויקברוהו בקברותו יזטר
זהו לך היוות דיטע	שחיס	שנני פתוים יי	שנני פתוים יי
ויריבו רעב גר	עשוק	הקשיכה יל רעני	הקשיכה יל רעני
ובע ששוק יחיו	עשוק	היו לרען אכרי פ	היו לרען אכרי פ
כי קול הכורים	הסריים	ואנני ידעתי גול חר	ואנני ידעתי גול חר
שיר השירים יזטר	השויים	ואנני כמסורתיו	ואנני כמסורתיו
לכן העצ שך את חזק	בסריים	יש רעה חולה	יש רעה חולה
ליעה כגד בזם קרה	בשרים	וירם הטבח את השוק	וירם הטבח את השוק
היו כגורים בונים	בובים	והעליה	והעליה

חזיק
 דורתי
 טות
 טותה
 טכר
 טכר
 וארע השוייע את

42

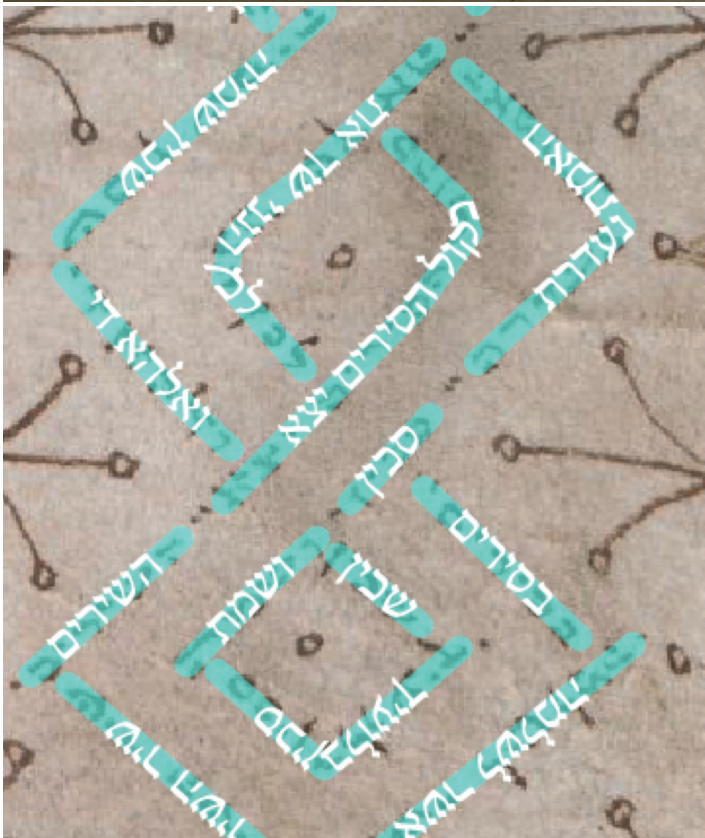
נדע בשערים	מטבת	שמה בסיני עפון	מטיב
נפע ונלה נע כהל	דורי	התדע מטוב אלה	מטוב
מעצר ומעטפת	דורו	והתעבי חגי נביו	מטוב
ועד ברעותי בבית יהו	ברעותי	מנורים הרוב אעה	הטביע
כי יזכר לו יסן גבר	ברעות	אזי הטביע ליזמר	הטביע
הרב גריתו והפב	גרות	עב מתי התחודין	המנוב
בהריותו יות עשר	גדלותו	יהים ונתתו פרעתו	המנוב
לא ברעות	כרי	שכח לעבדות בית אלה	ולטבי
עב יפלה חץ כדו	כדו	ובו אפון גיאל ולטבי	ולטבי
והנה יעשט מערכ	מערכ	רעב יתנו וחיות	ויסרו
והפסן והוהב נתן	פעמו	ברוכי כי גבול כדו	ויסרו
טועב סת וריד	והטי	וכנניהו שר הלום	יסר
ועשה הסיון יות	הטו	על ינטיים ויזמר	ישר
כי יזני אעלע נבון	וצטובי	ועשה הענשה עליו	ארס
ל תפלה ל תענה דה	וציבוטו	ועבד ארוש רחבעב	לרוש
ישיו כוס ההווא ליזמר	ונביתו	וטובה שוכן לוטן	סכן
ויכל שוליה יות ביותי דה	ונביתו	וליהו די טכן שפה	שכן
חד ושון זכר חדר אש	ח חררר	וכיום תשיטע	כחי
נכה ד כסוף תיבול		ושמחיה ביד מונן	שחי
וכיטעהון		ט חררר כן חר חדר	
לך אכל בשמחה לחיך	ייטן	חד ו כסוף תיבו	
ויזמר יוליה עלי עד כתי	ייטן	וכיטעהון	ולי
כי יותה יזמר הכית דרע	חליך	כי עיר עיר עירך	מטבת

iv

כי כקור הסידות ועזות	הסידות
שורו הישרות אשר ל	השורות
לכן הנני שך את הדין	השורות
מעדה בגי ביום קרה	השורות
והיו נגבדיות בוסים	בוסים
שמה נסיכי עפון	בושיות
התרע בשום אזה	בשום
והתבאי חגי נביה	בשום

וזה לך האות אכול	האות	אכול
ויכבודי עדי	עדי	עדי
וכן עשן גחתי	עשן	עשן
עד למי ותחמקן	תחמקן	תחמקן
אלהים זמתי פירי	תשכב	תשכב
תפן ונסס המוכיח	תשכב	תשכב
והדי באשר ישמעו	תשכב	תשכב
משדער אשר על	תשכב	תשכב
וחסין ושואן ואן	תשכב	תשכב
שבוקו לעגת תבית	תשכב	תשכב
וכא לעוקן גאלול	תשכב	תשכב
כי זגן חזי וחלו בגי תמל	תשכב	תשכב
כי נוד פרי עפון ב	תשכב	תשכב
נרע בשעיות בגי	תשכב	תשכב
ועד בדימותי בבית	תשכב	תשכב
כי אמר לאיסקן צרי	תשכב	תשכב
תב גילתי וחסב	תשכב	תשכב
במראות אנשער	תשכב	תשכב
וגלה מתי כה	תשכב	תשכב
כבר	תשכב	תשכב

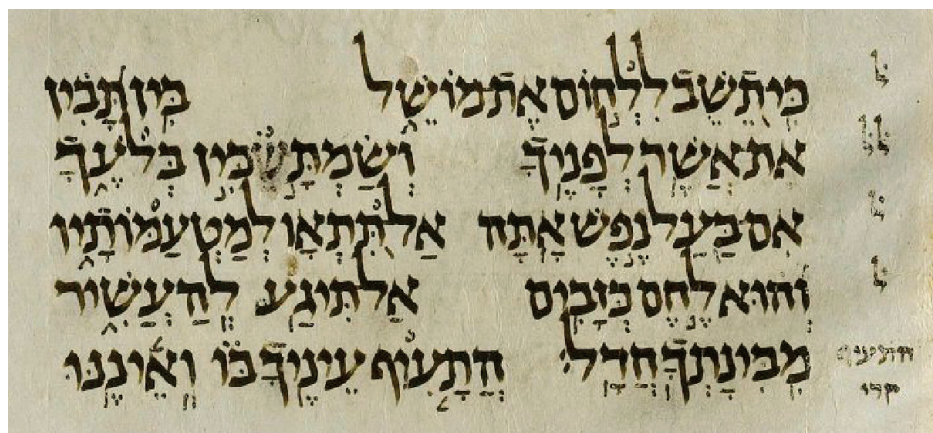
v

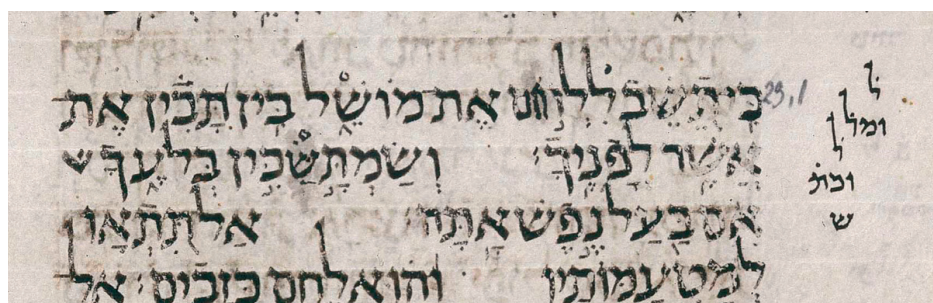
vi

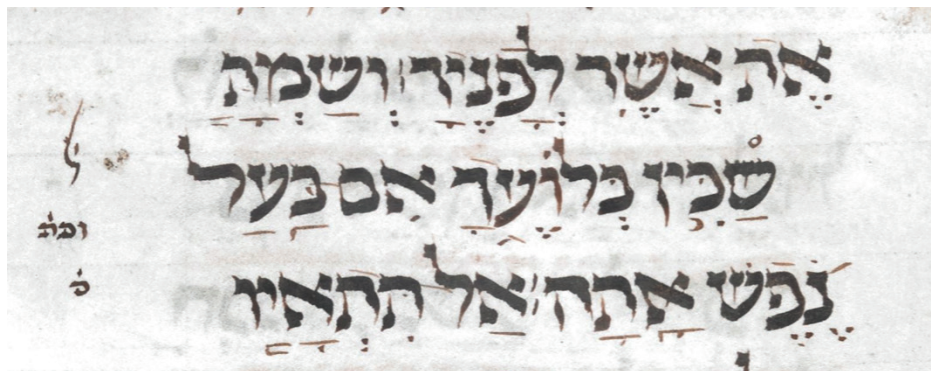
vii

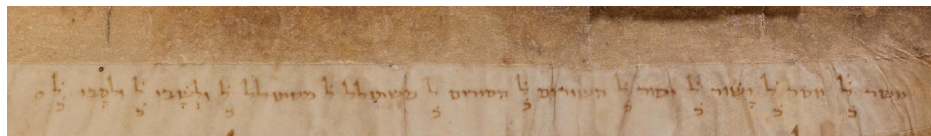
viii

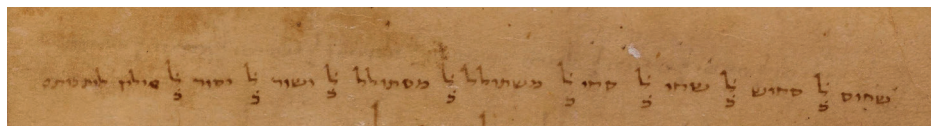
ix

x

xi

שמואל	ישכבון	ועלי דקן מאד ושמע	ישכון	ירדת ארוב גפשי	תלים
שמואל	ישקני	מנשקת פיהו כי	יתן	וידאל אורה וירכאני	תלים
שמואל	ויתן	ועל הנזול יעלה עליו			תלים
שמואל	ויאקרת	אב מן בנב וי צריש תיבתא	ויאסרת	כל איש ישראל אל	תלים
שמואל	ויאמר	משה אל המחנה	ויאמר	א לא ויאמר לנו אסרנו	תלים
שמואל	ויבני את	דיבא בין מחנה מצרים	ויבני את	לנו ביד אהינו	תלים
שמואל	ועצו	ויבא יוסת הביתה	ועצו	וישלח יא את ידו	תלים
שמואל	ויהי	ועל פי דיאמר העו	ויהי	השמש וירח עמר	תלים
שמואל	ויהפך	ויהי באשמדת הבקר	ויהפך	ה את סיסרדא	תלים
שמואל	וידש יבום	ויגר למלך מצרים כי	וידש יבום	והמה ברו ויעצבו	תלים
שמואל	ויוז	דיבא דור אל מאתים	ויוז	כאשר בא יעקב	תלים
שמואל	ויוט	מוצנו על המזבח	ויוט	ויקח משה משמן	תלים
שמואל	ויוט	את לבב כל איש יהודה	ויוט	כי עבדים אמצו	תלים
שמואל	ויכרת	שאול את החנית	ויכרת	שאול את החנית ויאמו	תלים
שמואל	ויכרת	ויבא יהושע בעת	ויכרת	יא מישראל ראש	תלים
שמואל	ויכרת	אהים ביום ההוא	ויכרת	בעמל לבם כשלו ואין	תלים
שמואל	ויבא	מלאך יא על עין	ויבא	ויקח רדאת עטרת	תלים
שמואל	וישנאה	ויבא יצחק האהלה	וישנאה	ויזכר להם בריתו ויעם	תלים
שמואל	ויעשה	ואמר אבי הצעיר אל	ויעשה	אמצון שנאה גדולה	תלים
שמואל	ויעל	ויקרב את העלה	ויעל	ויבא הלך לאיש	תלים
שמואל	ויפתח	מעל משכן קרח	ויפתח	וחל פרעה יצא ממערו	תלים
שמואל	ויקברו	ויבא האיש הביתה	ויקברו	על הלחזה יתיה	תלים
שמואל	וידר	אתו בגי בארץ מואב	וידר	אתו בקברו אמצון	תלים
שמואל	וישכון	יא את ריח הניחוח	וישכון	וערש מפניהם גימ	תלים
שמואל	וישמע	וגרש את האדם	וישמע	שאול את כל העם	תלים
שמואל	ויתחזק	ויקם יורם על גמל	ויתחזק	ויבן את כל הערים	תלים
שמואל	בי אחרי	אב מן בנב מ צריש תיבתא	בי אחרי	שוא לבס משכימו	תלים
שמואל	מבחו	הוי משכימי בכקר	מבחו	ביה מול אכיד חרפת	תלים
שמואל	מגד	והכיתם כל עיר	מגד	שלחו מגל כי בשל	תלים
שמואל		כרתו זדע מבבל			תלים

99

יגיון בשבט יגיון כל היום

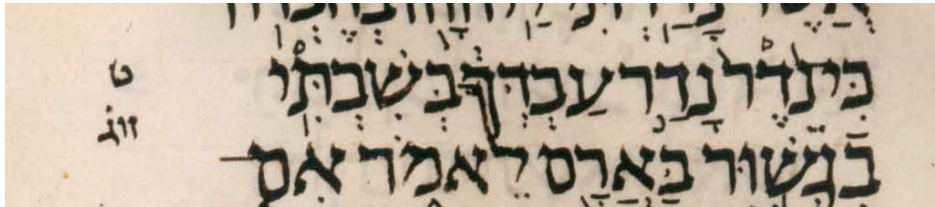
אי יאנה לערית כל יאון	יאנה	ויבן יותם יהרים	יב
הנה יביען בניהם	יביען	ובנו ורב המטוי עמי	ורב
רחמיך ויאחיה	יבאוני	והיה ידום ירטה	ירטה
גם במדעך מלך	יגד	ירטה נכפוף	ירטה
ואוהתי יום יום	יירשון	כן עשרים וחמש שנה	ירובה
עצים תחתע	ידבר	ואפרו דרה	ירושפה
וכתצה נן מיכא	יהודה	יה ירד שריר לודירים	ירד
לושר זרם מטור	ירם	עם נ כפוקאן	ירד
מים מלאו	יזל	או תצוץ אוחק	ישך
יוול יחסון חמיסים	יחסון	ואחרית עמי ישך	ישך
ואוהתי יום יום יירשון	יחפען	ותקם בתוך הילה ותקן	ישנה
על אל ואבין	יחוס	יוני ישוע ולב ע	ישועה
גם באו עבדי הנול דמלך	ייטב	יוני בקול תודה אדכה	ישועה
רעה תקרה לו תלך	ייטיב	רכים אמרים לפטי	ישליו
זנה די ערף ועל אחיק	ייטב	יהלים לטודים ונטחו	ישליו
והיה שאורית יעקב	יחל	שאלו שולם יושלם	יתורחו
בנה יושלם ה	ינם	חרש עצים נטה קו	יתארהו
עתה הפעם יוה	יזה	בשרד נ כפוק	יתיעב
ולא יכרו מצע ווא ימיר	יכר	לא יוכר כי יערע	יתיעב
עור יעבון כטיבה	יעטן	חזית איש מהיר	יתיעב
כלם יודך ישכרון	ישכרון	כן חד וחד י ברי תיב	אב
תתן להם ירקון	ישבען	וכל חד לי וסימניהון	יאכלון
שרי לו מצעוניה	יענה	לא יהיה לכהצם	יאכלון

תירח השנים 1001

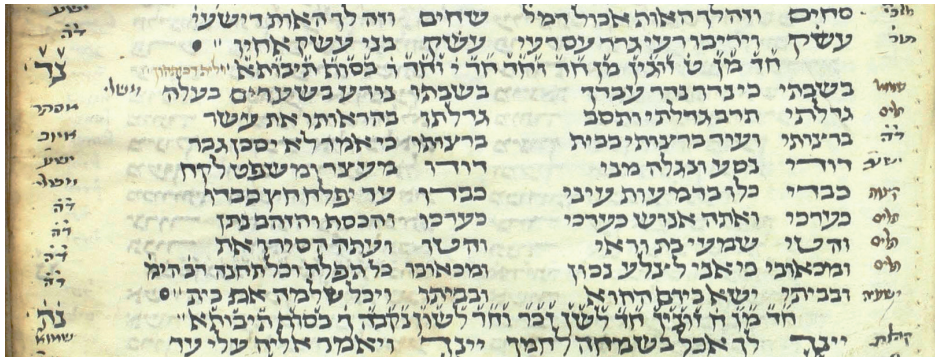
ויעזר חטור מציע	יפה	ויעזר חטור מציע	יפה
יהי יתקן יות הברכה	יע	יהי יתקן יות הברכה	יע
יהי לו יעב דחוט	יקימך	יהי לו יעב דחוט	יקימך
יעצך נשדה אשר	יקעצון	יעצך נשדה אשר	יקעצון
ובקרך ועצוק יובין	ירבין	ובקרך ועצוק יובין	ירבין
מי העיר נמרח	יד	מי העיר נמרח	יד
והיה חבל אשורית	ירען	והיה חבל אשורית	ירען
מדשן ביתך	יריץ	מדשן ביתך	יריץ
יוכפרכ מחול	ירבון	יוכפרכ מחול	ירבון
ועל זקן כירד ושמיני	ישכנן	ועל זקן כירד ושמיני	ישכנן
ירדך יוויב נפשי	ישכן	ירדך יוויב נפשי	ישכן
משירקות פיהו	ישקע	משירקות פיהו	ישקע
ועל העול יעלה על	יתם	ועל העול יעלה על	יתם
ויאזל לזה וירכאני	יתר	ויאזל לזה וירכאני	יתר
כן כב וי כרי תיב וכיני	אב	כן כב וי כרי תיב וכיני	אב
ויזכק משה אל הכחנה		ויזכק משה אל הכחנה	
ויזכק מלך כל איש ישר אל העיר	ויזכק	ויזכק מלך כל איש ישר אל העיר	ויזכק
ויבין בן נחנה מציר	ויזר	ויבין בן נחנה מציר	ויזר
אל יה ויזר לע		אל יה ויזר לע	
ויבין דג ויבין יוסף הכיתה	ויבין	ויבין דג ויבין יוסף הכיתה	ויבין
לע כיד יהדיע		לע כיד יהדיע	
על פי ויזכר הנה	ויצב	על פי ויזכר הנה	ויצב
וישלה יה יות ירו	ויצב	וישלה יה יות ירו	ויצב
ויוצר משה אל יתקן	וירב	ויוצר משה אל יתקן	וירב
השמיט ויח עכד	וירב	השמיט ויח עכד	וירב
ויהי מאשמרת הנקר	ויהם	ויהי מאשמרת הנקר	ויהם
יה יות סיכרו ויות ל	ויהם	יה יות סיכרו ויות ל	ויהם
ויקל לילך מצרים כי	ויהפך	ויקל לילך מצרים כי	ויהפך
הנהה כיו ועצבו	ויהפך	הנהה כיו ועצבו	ויהפך
מזכור כיו יעקב מצרים	ויושיבם	מזכור כיו יעקב מצרים	ויושיבם
ויבין דוד אל מותנים	ויושיבם	ויבין דוד אל מותנים	ויושיבם
מצע על הכחנה	ויד	מצע על הכחנה	ויד
ויקח משה משוכן	ויד	ויקח משה משוכן	ויד
ויעל וישכב על הירד	ויהם	ויעל וישכב על הירד	ויהם
והיה לוודם לעצ	ויהם	והיה לוודם לעצ	ויהם
יות לבב כל איש יהוד	ויד	יות לבב כל איש יהוד	ויד
כי עבדים יעצו	ויד	כי עבדים יעצו	ויד
שיאול יות החנית עליו	ויד	שיאול יות החנית עליו	ויד
שיאול יות החנית ויאמר	ויד	שיאול יות החנית ויאמר	ויד
ויבין יהושע עבד	ויכרת	ויבין יהושע עבד	ויכרת
יה מישר ריוש חנב	ויכרת	יה מישר ריוש חנב	ויכרת
יההים כיום ההוא יות	ויכנע	יההים כיום ההוא יות	ויכנע
בענין אבם	ויכנע	בענין אבם	ויכנע
מלך יה על ענין	ויכניעהו	מלך יה על ענין	ויכניעהו
ויקח רויד יות עבודת	ויכניעהו	ויקח רויד יות עבודת	ויכניעהו
ויבין יעקב היהלה	ויצחם	ויבין יעקב היהלה	ויצחם

וילב ויזכר ויהנה
ויעל מלך ויזכר

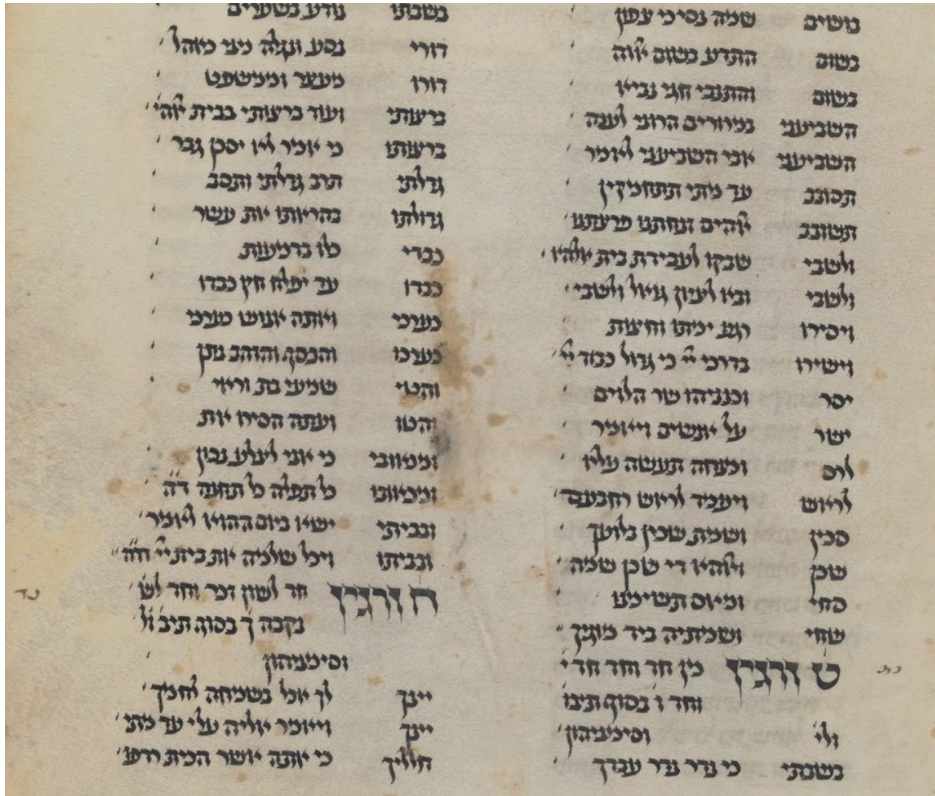
xiv

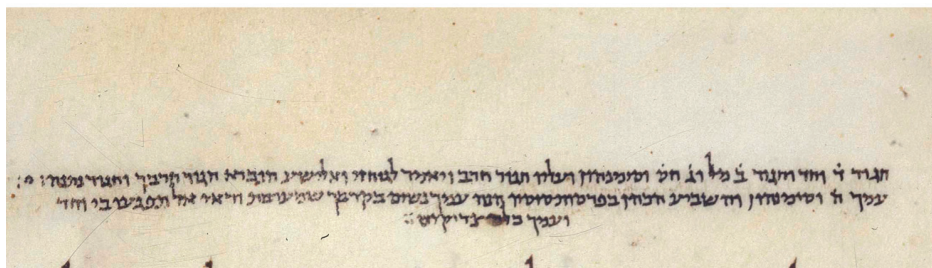
xv

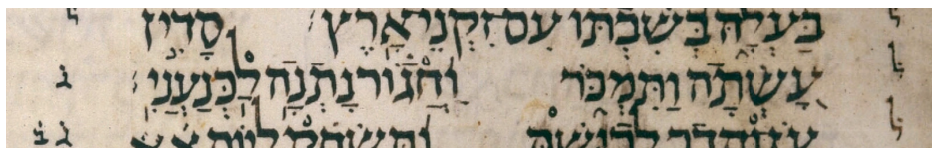
xvi

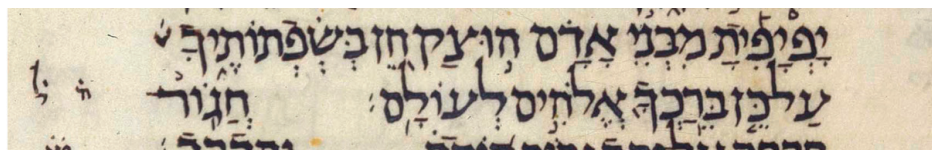
xvii

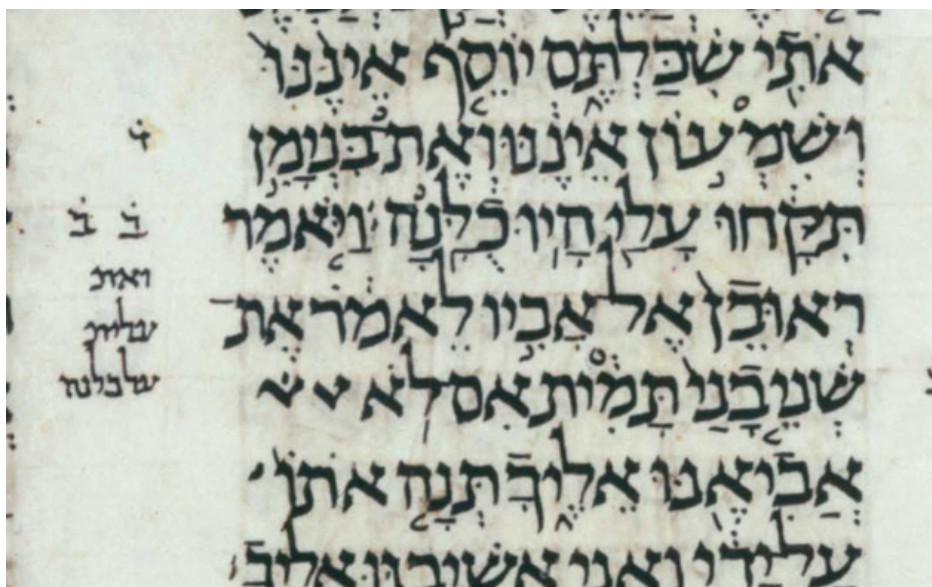
xviii

xix

xx

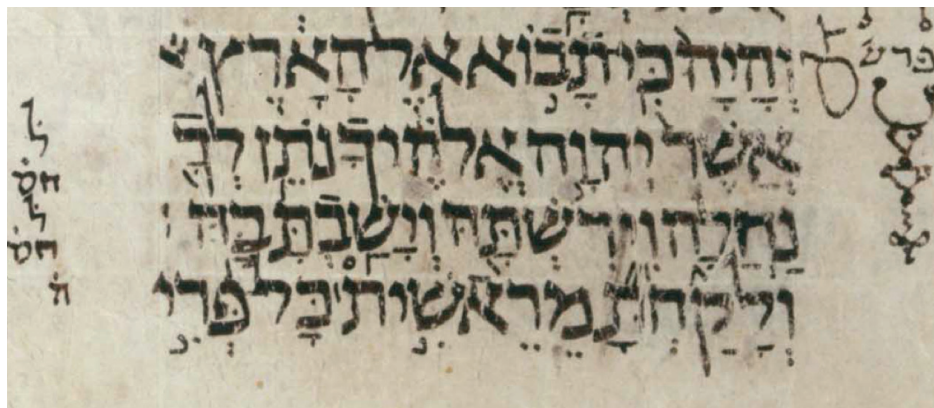
xxiv

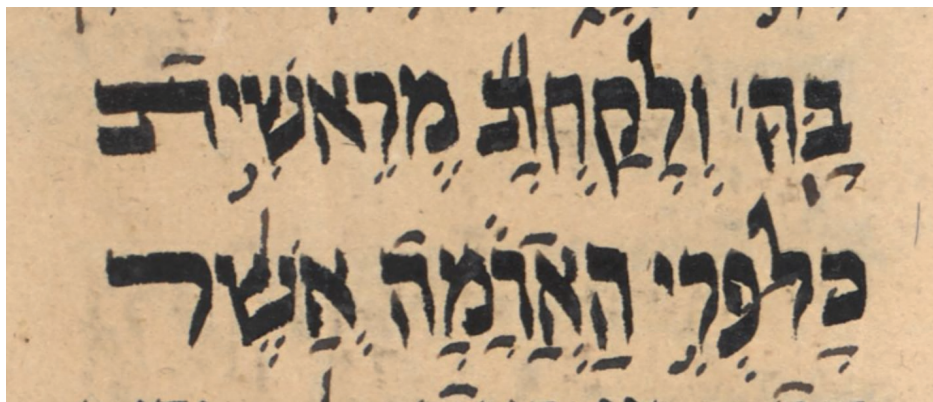
xxv

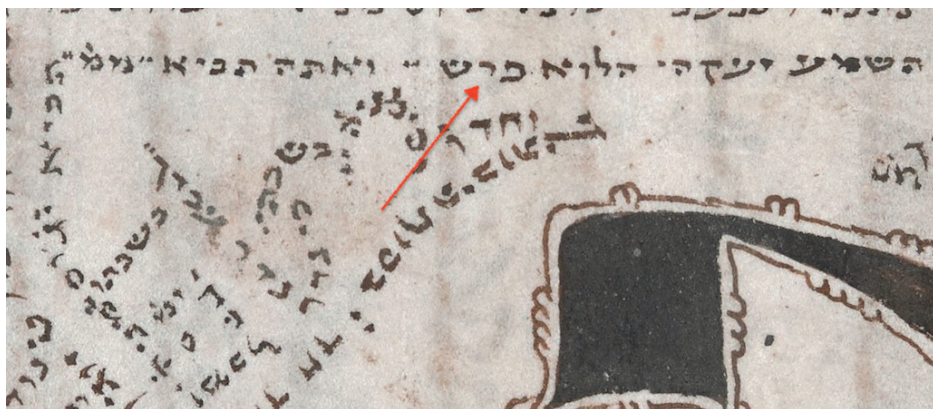
xxvi

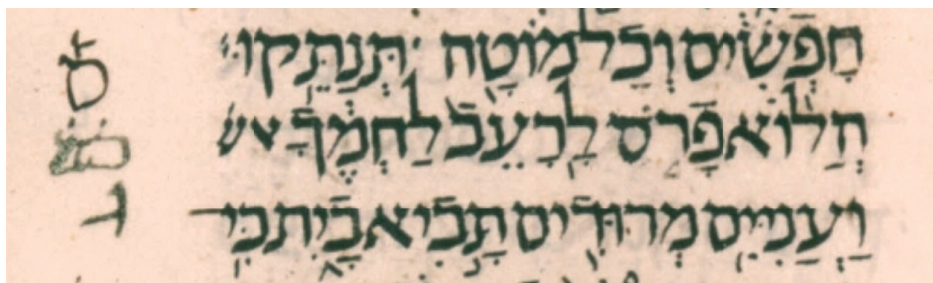
xxvii

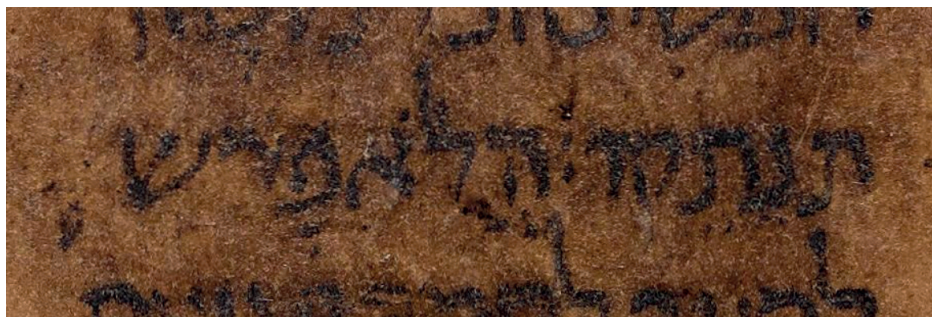
xxviii

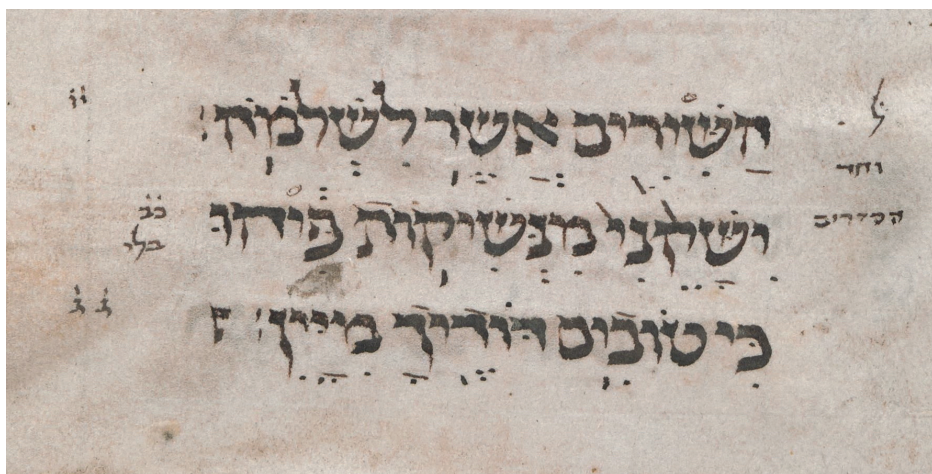
xxix

xxx

xxxi

xxxii

פיהו **כא וסיבני נמסר בריש**
סיר הסרים

xxxiii

השירים אשר לשלמה: **ישקני** **שירין**
מנשיקות פיהו כי טובים הדין מיין: **ברוח נבואתו**

xxxvi

סימן 2: דה"י א, ט"ז, 12

פיהו כג כליש' וס' ודברת אלין ושבת את הדברים' זכרו נפלאותיו אשר עשה - אלה פיהו בלא יתן בעפר פיהו אלו' יש תקוה' ישקני כנשקו' פיהו כי טובים דודך ביין - ופיהו כביח לכותרות.

טרבות. ואוב חבל יפצה פיהו. וקועשוק נוד רלא יחפח. לבחשיסכיל
מחה לא המלט כידוכי תפש תחפש. חודת אמת היתה כפיהו. כי

עמלהלו. חחלת דברי פיהו כבלות' כו. עדיקחא' יי פיהו כירתי.
אזא: אדאס למח' כי שפתי מן ישמדי דיעת ותודיה בקטוביהו:

קאס קס. טלל וטאטו פקעל וטס השתם וטסא. טאט סאל טאטא אטס לא. קאס
קאס געס. קאס טאטא טאטא וטאטא. טאטא קאטא טאטא. אטס סטק וטאטא סאל. אטס

xxxvii

פיהו. ערב לאיש לחם שקר. ראמת לאויל חכמות. פמן ענילו ידו בעלחת קרמ'. נפש עטל
אין כפיהו נכונה קרבים היות' כופתיו בשפטו פיהו דתלים והכירו דרה. כל עטל

עמלהלו. חחלת דברי פיהו כבלות' כו. עדיקחא' יי פיהו כירתי.
אזא: אדאס למח' כי שפתי מן ישמדי דיעת ותודיה בקטוביהו:

טרבות. ואוב חבל יפצה פיהו. וקועשוק נוד רלא יחפח. לבחשיסכיל
מחה לא המלט כידוכי תפש תחפש. חודת אמת היתה כפיהו. כי

טאטא טאטא טאטא. טאטא טאטא טאטא. טאטא טאטא טאטא. טאטא טאטא טאטא.
אטס סטק וטאטא סאל. אטס

ד' א"ס, ט"ז, 2: אטל

xli

סימן 2: דה"י ט"ז, יב

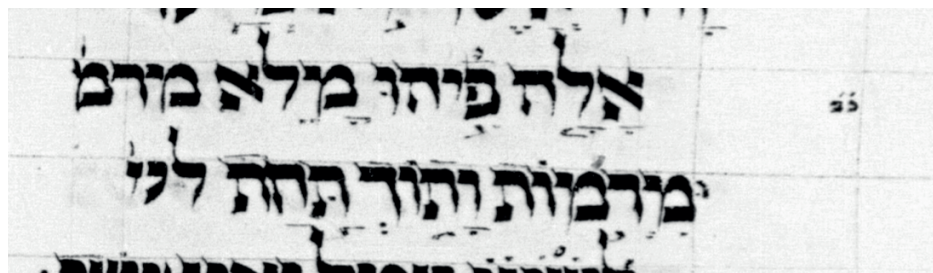
פיהו כג כליש' וס' ודברת אלין ושבת את הדברים זכרו נפלאותיו אשר עשה. אלה פיהו מלא
 יתן בעפר פיהו אולי יש תקוה. ישקבי בנשקו פיהו כי טובים דודך כייז. ופיהו כבית לכותרות.

מרבית. ואוב חבלי
 תחתה לא הספיק

אמסטרדם
 אהרן הכהן

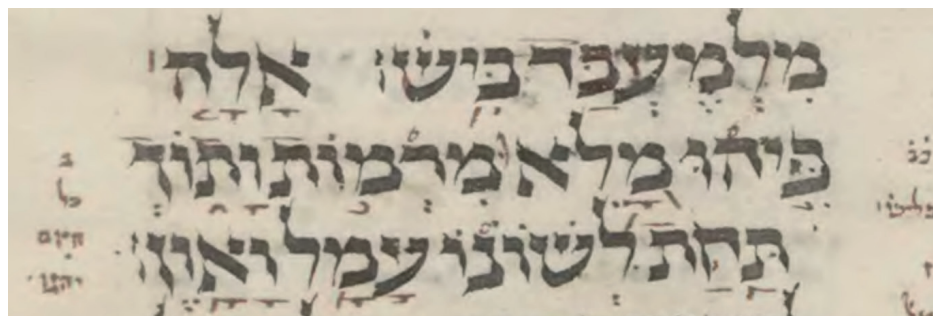
xlii

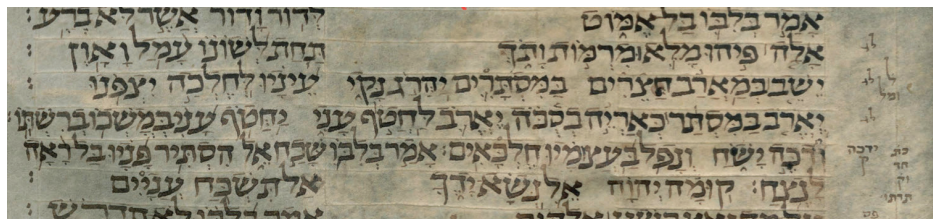
xliii

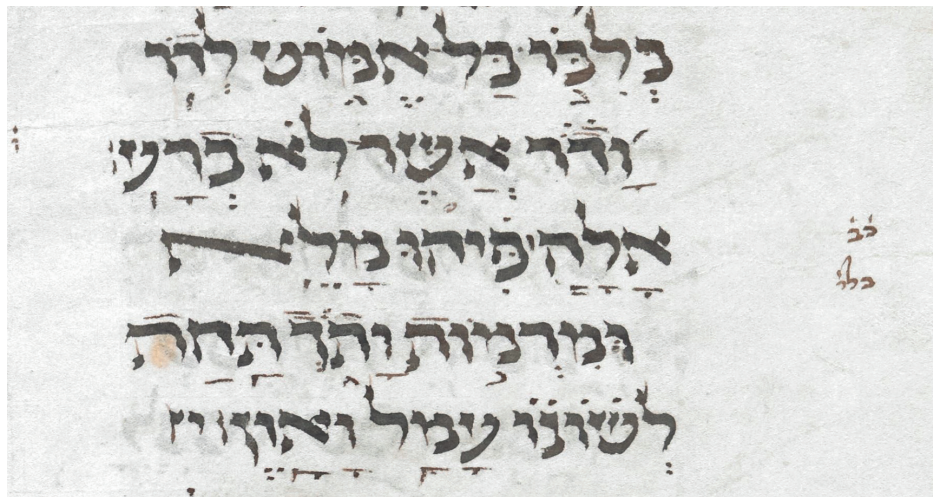
xliv

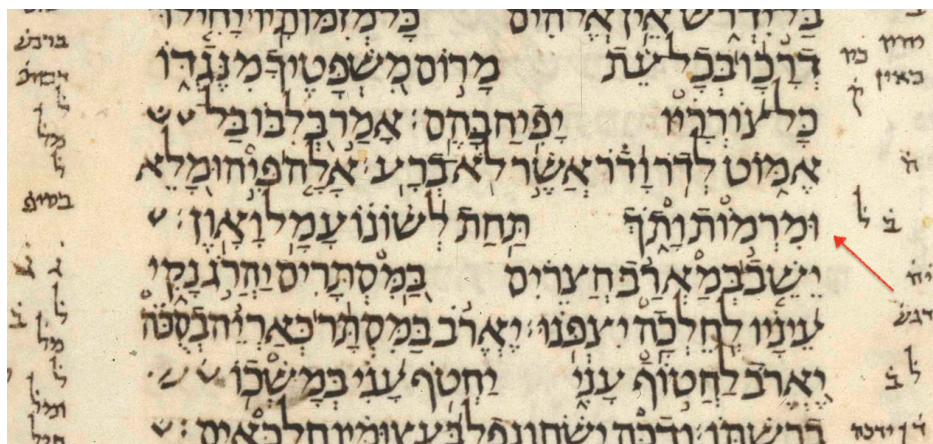
xliv

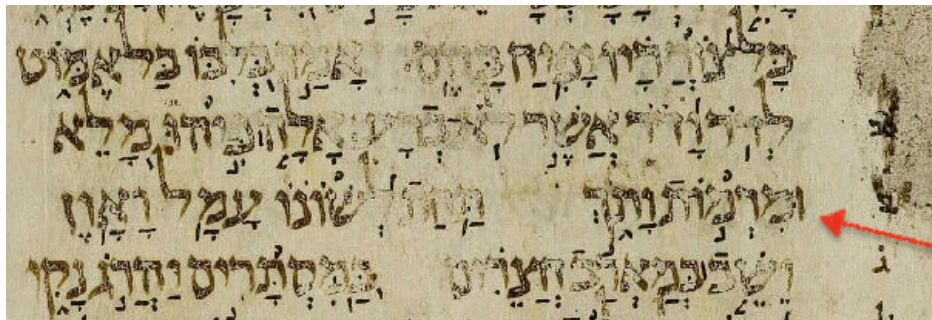
xlvi

xlvi

xlvi

xlvii

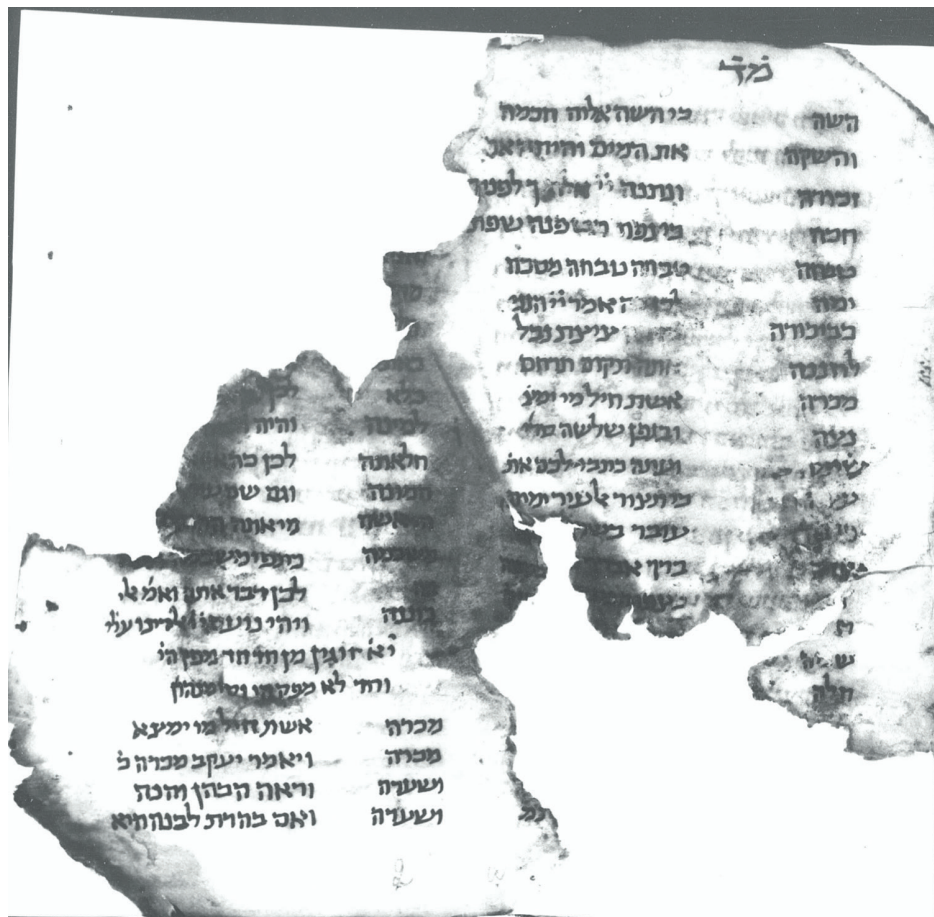
l

מגז	לכנ כה אמר יי' הנני	בירד	ויחגרו שקים במתניהם	תרו	אב מן חד חד
לם	מי זאת עולה מן המדבר	רודד	כי בחר יי' בניון אורה	אורה	
דעל	בן ארם התשפט התשפט	והודעה	והודד גשמה ויהבת לי	גשמה	
זיוב	את המים והיתה אם	והשקה	כי השה אורה חכמה	השדה	
לפ	כי נפת תטפד שפתי זרה	חכר	והנה מצורת זהב כלה	וגלד	
תו	כה אמר יי' הנני	ימדד	ונתנם יי' אלהיך בידך	זכורה	
מחילי	כי עת לחננה כי בא	לחננה	טבחיה טבחה מסכה יינה	טבחה	
ישפ	אשת חיל מוי ימצא	מכרד	והיתה יציעת נובל יצני	ככורה	
זיוב	ועתה כתבו לכם את	שימה	ארוכה מארץ מרה	מירד	
טו	עבר בשוק אינל פנה	פניד	ובגפן שלשה שרעים	כצד	
תל	כעפור נודדת מן קנה	קנד	כי תצור אל עיר ימים	עצד	
ללם	והסירה את שמלת	שביה	ברך אברך אביזניה	צדד	
זיוב			אז ראה ויספיה הכינה	רודד	
יחל			כה אמר יי' הנני שב	גלד	

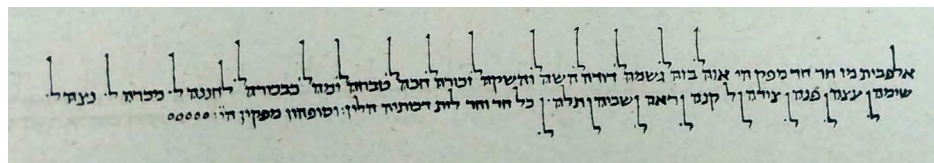
li

שם	ויזניר יעקב כאשר	יזנה	ויזניר יעקב כאשר
יזם	ויהי כאשר יזם ערקה	מנה	ויהי כאשר יזם ערקה
שנה	וכעת כותה ותדבנה	בנה	וכעת כותה ותדבנה
טתה	גם עשו כעוה בית	טינה	גם עשו כעוה בית
תחי	ויחגרו שקים במתניהם	ענה	ויחגרו שקים במתניהם
תחי	נפשי ותהלוק	פנה	נפשי ותהלוק
אב	מן חד חד ניפיה בסוף	ענה	מן חד חד ניפיה בסוף
	תניו ול וסיניניהון	דנה	תניו ול וסיניניהון
יזה	כי בחר יי' בניון	רזה	כי בחר יי' בניון
דה	לכן כה יזניר יודע	שביה	לכן כה יזניר יודע
גשמה	חזה הוית בניון מן קל	שכנה	חזה הוית בניון מן קל
דדה	כי יזות עליה מן הכנה	תלה	כי יזות עליה מן הכנה
השה	כי השה יזוה חכמה		כי השה יזוה חכמה
ותלה	ואחס יזן על הירון		ואחס יזן על הירון
הודעתה	ויתה מן אדם התשפט		ויתה מן אדם התשפט
קלה	ויזניר יזי מיה ויתה		ויזניר יזי מיה ויתה
והשקה	יזת חלים והיתה		יזת חלים והיתה
זכורה	ונתנה יי' אלהיך בידך		ונתנה יי' אלהיך בידך
חכה	כי נפת תטפד שפתי		כי נפת תטפד שפתי
טבחה	טבחה טבחה מסכה		טבחה טבחה מסכה
ינה	לכן כה יזניר יי' הנני		לכן כה יזניר יי' הנני
ככורה	והיתה יציעת נובל עני		והיתה יציעת נובל עני
לחננה	יתה תקום תרחם ענין		יתה תקום תרחם ענין

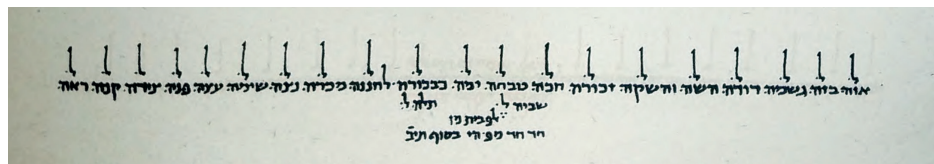
lii

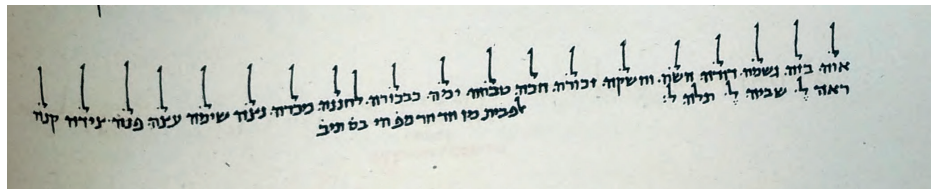
liii

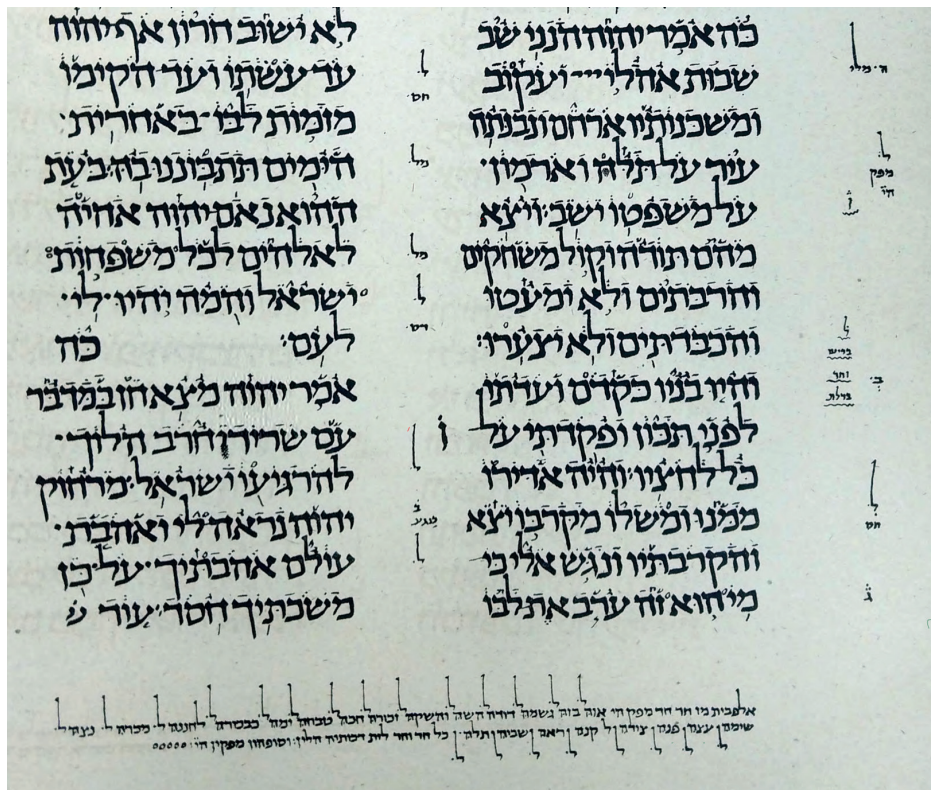
liv

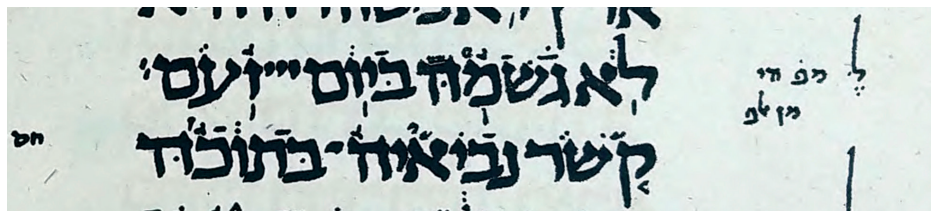
lv

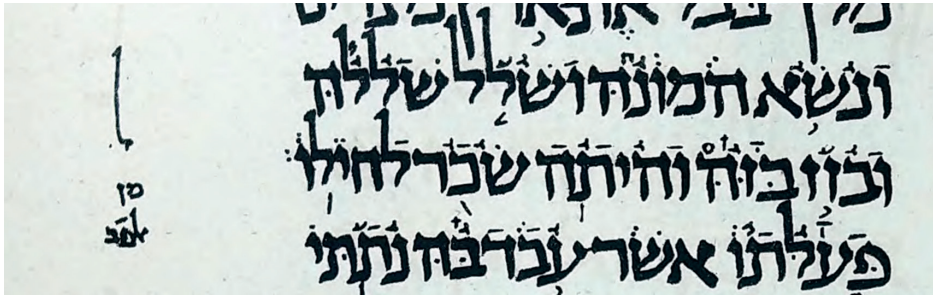
lvi

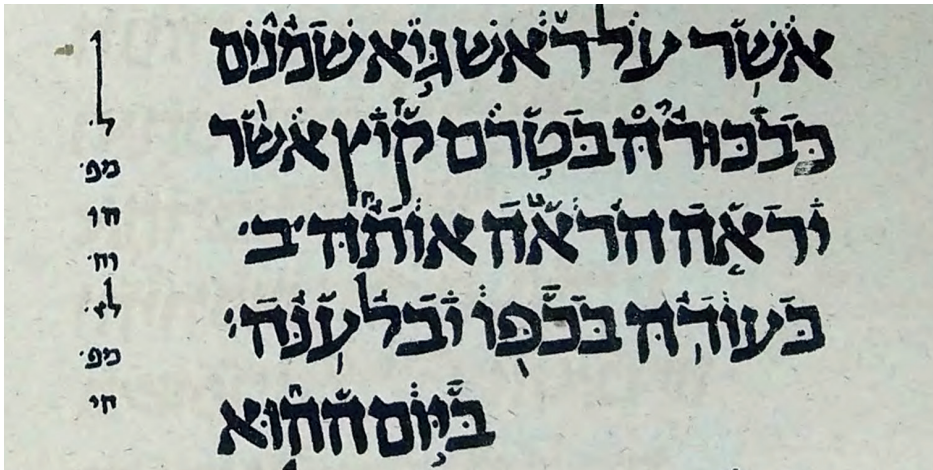
lvii

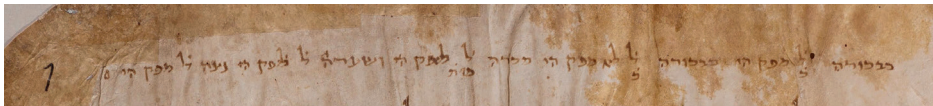
lviii

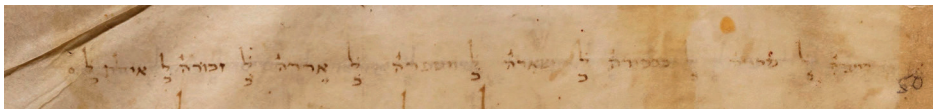
lix

lx

lxi

lxii

